باسمه‌تعالی

جزوه درس به درس دین و زندگی(۱)، پایه دهم متوسطه، بر اساس چاپ ۹۶ – ۹۵

ردیف	درس اول: (هدف آفرینش)	صفحه
۱	چرا اگر کسی یخچالی را با قیمت بالا تهیّه کند و از آن به عنوان کمد استفاده کند یا خودروی گران قیمتی را در گوشه‌ای از حیاط به گلخانه تبدیل کند، در عقل و خِرَد وی شک می‌کنیم؟ پاسخ: زیرا ایـن وسایـل بـا آن همه امکانات و هزینه، برای « **هدفِ خاصّی** » ساخته شده‌اند و به کارگیری آن‌ها در کارهای دیگر، هدر دادن و اتلاف سرمایه است.	۱٤
۲	دست یافتن به پاسخ کدام سؤال، مهم و حیاتی است؟ چرا؟ پاسخ: ما « انسان‌ها » برای چه آفریده شده‌ایم و « هدف » از زندگی ما در این جهان چیست؟ زیرا این‌خطر وجود دارد که در صورت ندانستن هدف، زندگی خود را به اشتباه ، صرف کارهـایی بکنیم که برای آن‌ها خلق نشده‌ایم و سرمایه‌ای را از دست دهیم که نه ارزش آن قابل مقایسه با یخچال و خودرو است و نه امکان به دست آوردن مجدد آن وجود دارد.	۱٤
۳	چرا در پسِ خلقت تک تک موجودات این جهان، « هدفی » وجود دارد؟ کدام آیات، بـه این موضوع اشاره دارند؟بنویسید. پاسخ: زیرا خالق آن‌ها خدایی «حکیم» است‌که هیچ کار بیهوده و عبث انجام نمی‌دهد. آیات ۳۸ و ۳۹ سوره دخان: « وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ *** مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ »	۱۵
٤	« حق بودن » آفرینش آسمان‌ها و زمین به چه معناست؟ پاسخ: به معنای « هدف‌دار بودن » خلقت آن‌هاست.	۱۵
۵	آیات ۳۸ و ۳۹ سوره دخان:« وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ / مَا خَلَقْنَاهُمَا إِلَّا بِالْحَقِّ» به خوبی، دلالت بر چه موضوعی دارند؟ پاسخ: دلالت بر این موضوع دارند کـه ایـن جهانِ آفرینش، بی‌هدف نیست و هر موجودی بر اساس برنامه حساب شده‌ای به این جهان گام نهاده است و به سوی هدف «حکیمانه‌ای » در حرکت‌اند.	۱۵
٦	چرا می‌گوییم : « انسان ، مانند موجودات دیگر بـه سوی هدف حکیمانه‌ای در حرکت است و از این قاعدهٔ کلّی جدا نیست؟ » پاسخ: زیرا قطعاً هدفی از آفرینش او وجـود داشته است. هدفی‌که گام نهادن او در ایـن دنیا، فرصتی است کـه برای رسیدن بـه آن هـدف بـه او داده شـده اسـت. البته در چگونگی رسیدن بـه هدف، میان انسان و موجوداتی همچون حیوانات و گیاهان، تفاوت‌هایی وجود دارد.	۱۵

جزوه درس به درس دین و زندگی(۱) سال دهم، طرّاح جزوه: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی شهرستان شادگان

۷	**تفاوت‌هایی که میان انسان و موجوداتی مانند حیوانات و گیاهان وجود دارد را بنویسید.** **پاسخ: اولین تفاوت آن است کـه انسان خـود باید هدف از خلقت خـود را بشناسد و آن را انتخاب کند و به سوی آن گـام بردارد؛ در حـالی که گیاهان به صورت « طبیعی » و حیوانات به صورت « غریزی » بـه سوی هدف خود حرکت می‌کنند.** **دوم آن که انسان دارای روحیه‌ای « بی‌نهایت طلب » است و عطش او در دستیابی به خواسته‌هایش نه تنها کم نمی‌شود، بلکه روز به روز افزون می‌گردد.**	۱۵
۸	**یکی از تفاوت‌های اساسی انسان با موجوداتی مانند حیوانات و گیاهان « بی‌نهایت طلبی » است، آن را توضیح دهید.** **پاسخ: آن‌که انسان دارای روحیه‌ای «بی‌نهایت طلب» است وعطش او در دستیابی به خواسته‌هایش نه تنها کم نمی‌شود، بلکه روز بـه روز افزون می‌گردد. او بـه دنبال چیزی است کـه هـرگز پایان نمی‌پذیرد و تمام نمی‌شود. این انسان بی‌نهایت طلب، در زندگی خود همواره در حال انتخاب است؛ هدف‌هایی که پایان نیابد و تمام نشود. در حالی که حیوانات و گیاهان هدف‌های « محدودی » دارند و هنگامی که به سَر حدّی از رشد و کمال می‌رسند، « متوقّف » می‌شوند؛ چنان که گویی راهشان « پایان » یافته است.**	۱۵
۹	**منشأ اختلاف انسان‌ها در انتخاب هدف، چیست؟ توضیح دهید.** **پاسخ: اندیشه و طرز تفکّر انسان‌ها؛ زیرا هر کس با بینش و نگرش خاصّ خود به سُراغ هدفی می‌رود. اگر کسی چنین بیندیشد که کمک به دیگران ارزشمند است،می‌کوشد به دیگران کمک کند. کسی هم کـه فکر می‌کند داشتن شهرت مهم است، همهٔ زندگی خـود را در مسیر رسیدن بـه شهرت قرار می‌دهد. اگر کسی مقاصد کوچک در نظرش مهم جلوه کند، به سوی همان مقاصد می‌رود و گمان می‌کند این هدف‌ها می‌توانند میل بی‌نهایت‌طلب درونش را آرام کنند. کسی هم که کمالات و خوبی‌های متعالی و بزرگ را شناخته، به آنها دل می‌بندد و برای رسیدن به آنها می‌کوشد.**	۱۶
۱۰	**برای انتخاب صحیح هدف‌ها و دل‌بستن به آنها، باید چگونه به آنها رتبه دهیم؟توضیح دهید.** **پاسخ: بایـد ارزش‌هدف‌ها را مشخص‌کنیم و متناسب بـا ارزشی کـه دارند، بـه آنها رتبه دهیم. این چنین، هدف‌های زندگی به هدف‌های « اصلی » و « فرعی » تقسیم می‌شوند. هدف‌ها و دل‌بستگی‌های پایان پذیر، مثل مال و ثروت، هدف‌های « فرعی » به شمار می‌آیند و هدف‌های پایان‌ناپذیر و همیشگی مانند خیرخواهی نسبت به دیگران، هدف « اصلی » محسوب می‌شوند.**	۱۶
۱۱	**آیا فقط اهداف « اصلی » برای زندگی انسان مهم هستند؟چرا؟** **پاسخ: خیر، بلکه هر دوی اهداف « اصلی » و « فرعی » مهم و خوب‌انـد و برای زندگی مـا ضروری‌اند. مهم این است که هدف « فرعی » را به جای هدف « اصلی » قرار ندهیم و آن قدر به اهداف « فرعی » دل نبندیم که مانع رسیدن به هدف « اصلی » شود.**	۱۶

۱۲	در میان هدف‌های انسان؛ برترین، کامل‌ترین و ارزشمندترین هدف کدام است؟توضیح دهید. پاسخ: تقرّب الهی؛ هـر کس انـدکی تـأمّـل کند، می‌بیند کـه در درون خـود در جـست و جـوی سرچشمهٔ خـوبی‌هـا و زیبایی‌هـاست و تا بـه آن نرسد، آرام و قرار ندارد. این سرچشمه، همان « خداوند » است کـه خالق همهٔکمالات و زیبایی‌هـاست؛ او که خود « نامحدود » است و کمالات و خوبی‌هایش حدّ و اندازه ندارد. هر کمال و خوبی از او سرچشمه می‌گیرد و در جهان گسترده می‌شود.	۱۷
۱۳	اگر روح انسان « بی‌نهایت طلب » است و خوبی‌ها را بـه صورت بی‌پایان می‌خواهد، شایسته است که تنها چه کسی را به عنوان هدف نهایی خود انتخاب کند؟ پاسخ: خدا و بندگی او	۱۷
۱٤	خداوند، آفرینش جن و انسان را به خاطر کدام هدف می‌داند و کدام آیه، بیانگر این مطلب است؟ پاسخ: عبادت و بندگی او – ((وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ)) « ذاریات، ٥٦ »	۱۷
۱٥	منظور از این که هدف اصلی انسان در زندگی باید عبادت و بندگی خداوند باشد، چیست؟ پاسخ: یعنی فقط انجام برخی اعمال عبادی نیست. درست است که نماز و روزه و ... عبادت‌اند و عبادات بـا ارزشی نیز هستند؛ اما بر اساس تعالیم دین اسلام، هر حرکت و عملی نیز که برای کسب رضایت خداوند و بر اساس معیارهای دینی صورت گیرد، « عبادت » است.از خدمت به محرومان‌گرفته تا آشپزی در آشپزخانه از طلب علم و دانش گرفته تا خواندن سطری از کتاب،از سکوت ودم فرو بستن گرفته تا فریادکشیدن، همه و همه اگر برای جلب رضای خدا باشد، « عبادت » محسوب می‌شود.	۱۷
۱٦	کامل‌ترین تعبیر دربارهٔ « زندگی به خاطر خدا » تعبیر کیست؟ آن را بنویسید. پاسخ: تعبیر خـود « خـداونـد » است کـه در آیهٔ ۱٦۲، انعام می‌فرماید:« قُلْ إِنَّ صَلاَتِی وَنُسُکِی وَمَحْیَایَ وَ مَمَاتِی لِلّهِ رَبِّ الْعَالَمِینَ »	۱۷
۱۷	اگر هدف و مقصد زندگی ما « خدا » باشد، چه نتایجی خواهد داشت؟ پاسخ:در آن صورت خوشحالی‌هـا و ناراحتی‌هـا، شکست‌هـا و پیروزی‌هـا و بسیاری دیگر از مفاهیم کلیدی زندگی، تعریف جدید پیدا می‌کند. شکست، دور شدن از خدا و پیروزی، نزدیک شدن به خـدا معنا می‌شود. در آن صورت، چیزی ما را خوشحال می‌کند که ما را به خدا برساند و چیزی ما را آزرده می‌کند که از خدا دور سازد.	۱۸
۱۸	چه چیزی باعث می‌شود انسان شایستهٔ دریافت « لطف » و «رحمت » ویژهٔ خداوند شود و به زندگی سعادتمندانه در دنیا و آخرت برسد؟ پاسخ: بندگی و عبادت خداوند	۱۸

۱۹	برخی انسان‌ها به هدفی بالاتر از لذّت‌های مادّی و سرگرم شدن به آن نمی‌اندیشند: الف) اینان به تعبیر قرآن‌کریم، کسانی هستند که به حیات دنیوی راضی شده و به آن آرام گرفته‌اند. ب) اینان مصداق همان کسانی‌اند که بهترین و با ارزش‌ترین دارایی و سرمایهٔ خود را صرف کارهای کم ارزش می‌کنند.	۱۹
۲۰	به میزانی که هدف ما « برتر » و « جامع‌تر » باشد، چه نتیجه‌ای خواهد داشت؟ پاسخ: هدف‌های بیش‌تری را در درون خود جای می‌دهند.	۱۹
۲۱	افراد زیرک و باهوش با انجام چه هدفی، به اصطلاح « با یک تیر چند نشان می‌زنند»؟توضیح دهید. پاسخ: با انتخاب « عبادت و بندگی خدا »؛ زیرا با این کار، هم از بهره‌های مادّی زندگی استفادهٔ درست می‌کنند و هم از آن‌جایی که تمام کارهای دنیوی خود را برای رضای خدا انجام می‌دهند، جان و دل خود را به خداوند نزدیک‌تر می‌کنند وسرای آخرت خویش را نیز آباد می‌سازند. اینان مانند کوهنوردی هستند که در مسیر نزدیک شدن به قلّه، هم تندرستی خود را تأمین می‌کنند، هم از مناظر زیبای طبیعت لذّت می‌برند و هم استقامت خود را افزایش می‌دهند.	۱۹
۲۲	آیهٔ قرآنی۱۳٤، نساء ((مَّن كَانَ يُرِيدُ ثَوَابَ الدُّنْيَا فَعِندَ اللّهِ ثَوَابُ الدُّنْيَا وَالآخِرَةِ)) دربارهٔ چه موضوعی است؟ پاسخ: به میزانی که هدف انسان برتر و جامع‌تر باشد، هدف‌های بیشتری را در درون خود جای می‌دهد و بر عکس.	۲۰
۲۳	عبادت و رضایت خداوند، به همان میزان که بزرگ وضامن خوشبختی ماست، چه چیزی را می‌طلبد؟ پاسخ: همّت بزرگ و ارادهٔ محکم می‌طلبد؛ همان طور که دست‌یابی به گوهرهای گرانقدر دریاها، پشتکاری شگرف می‌خواهد.	۲۰
ردیف	**درس دوم (پر پرواز)**	**صفحه**
۱	قرآن‌کریم، هدف خلقت انسان را چه چیزی بیان کرده است؟ پاسخ: عبودیت خداوند.	۲٤
۲	رشد و کمال انسان و در نتیجه « رستگاری » او جز با چه چیزی میسّر نمی‌شود؟ پاسخ: جز با گام برداشتن به سوی هدف عبودیت خداوند، میسّر نمی‌شود.	۲٤
۳	اوّلین گام برای حرکت انسان در مسیر عبودیّت خداوند، چیست و به چه معناست؟ پاسخ: اولین گام برای حرکت انسان در این مسیر، « شناخت انسان » است؛ یعنی شناخت « سرمایه‌ها »، « توانایی‌ها » و « استعدادهای او » و همچنین « شناختِ موانعِ حرکت انسان » درمسیر عبودیّت است.	۲٤

جزوه درس به درس دین و زندگی(۱) سال دهم، طرّاح جزوه: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی شهرستان شادگان

٤	چه چیزی ، سودمندترین دانش‌ها شمرده شده است؟ پاسخ: « خـــودشناسی ».	۲٤
٥	خداوند، چگونه انسان را گرامی داشته و به او کرامت بخشیده و بر بسیاری از مخلوقات « برتری » داده است؟ پاسخ: با دادن نعمت‌های « مادی » و « معنوی » به او.	۲٥
٦	از کجا پی می‌بریم که خداوند متعال برای انسان در نظام هستی جایگاه ویژه‌ای قائل شده است؟ پاسخ: زیرا آنچه در آسمان‌ها و زمین است، بـرای انسان آفریده و توانایی بهره‌مندی از آنها را در وجـود او قرار داده است.	۲٥
۷	خداوند متعال برای اینکه انسان بتواند در مسیر رُشد وکمال خود حرکت کند و به هدف خلقت دست یابد، چه چیزهایی را در اختیارش قرار داده است؟ توضیح دهید. پاسخ:«سرمایه‌هایی» دراختیارش قرارداده است؛شناخت انسان وسرمایه‌هایش،درگام نخست و بهره‌گیری از آنها در گام بعد، عامل بسیار مهمی برای حرکت به سوی هدف است.	۲٥
۸	سرمایه‌های وجودی انسان را فقط نام ببرید. (٤ مورد) پاسخ: ۱) قدرت تفکّر و اندیشه ۲) قدرت انتخاب و تصمیم گیری ۳) گرایش به خیر و نیکی و بیزاری از بدی و زشتی ٤) وجدان اخلاقی (نفسِ لوّامه)	۲٥ و ۲٦
۹	« پروردگار، به ما نیرویی عنایت کرده تا با آن بیندیشیم و مسیر درست زندگی را از راه‌هـای غلط، و خوب را از بد، تشخیص دهیم. حقایق را دریابیم و از جهل و نادانی دور شویم. درست را از نادرست و حق را از باطل تشخیص دهیم. » نام این توانایی چیست؟ پاسخ: « قدرت تفکّر و اندیشه »	۲٥
۱۰	چرا انسان مسئول سرنوشتِ خود است؟ پاسخ: زیرا خداوند، انسان را صاحب اراده و اختیار آفریده است.	۲٥
۱۱	« خـداونـد، مـا را صـاحب اراده و اختیار آفـریـده و مسئـول سرنوشت خویش قرار داد. سپس راه رستگاری و راه شقاوت را به ما نشان داد تا خود راه رستگاری را برگزینیم واز شقاوت دوری کنیم.» نام این سرمایهٔ انسان را نام برده و آیهٔ مربوط به آن را بنویسید. پاسخ: قدرت انتخاب و تصمیم‌گیری؛ آیهٔ انسان، ۳: « إِنَّا هَدَيْنَاهُ السَّبِيلَ إِمَّا شَاكِرًا وَإِمَّا كَفُورًا »	۲٥

جزوه درس به درس دین و زندگی(۱) سال دهم، طرّاح جزوه: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی شهرستان شادگان

۱۲	چرا خداوند متعال، شناخت خیر و نیکی و گرایش به آن و شناخت بدی و زشتی و بیزاری از آن را در ما قرار داد؟ پاسخ: تا به خیر و نیکی رو آوریم و از گناه و زشتی بپرهیزیم. از این روست که همهٔ ما فضائلی چون صداقت، عزّت نفس و عدالت را دوست داریم و از دورویی، حقارت نفس، ریـا و ظلم بیزاریم. آیات ۷ و ۸ سورهٔ شمس: « وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا » اشاره به این موضوع دارد.	۲۵
۱۳	کدام عـامـل، سبب می‌شود که انسان در مقابل گناه و زشتی واکنش نشان دهد و آن‌گاه که به گناه آلوده شد، خود را سرزنش و ملامت کند و در اندیشهٔ جبران آن برآید؟ پاسخ: « گرایش انسان به نیکی‌ها و زیبایی‌ها » ؛ قرآن‌کریم، عامل درونی این حالت را « نفس لوّامه » یعنی « نفس سرزنشگر » نامیده و بـه آن سوگند خـورده است. آیهٔ قیامت، ۲:« وَلَا أُقْسِمُ بِالنَّفْسِ اللَّوَّامَةِ » بیانگر این مطلب است.	۲۶
۱۴	علاوه بر سـرمـایه‌هـای بزرگ، چرا خداوند، پیامبران و پیشوایان پاک و دلسوزی را همراه بـا کتابِ راهنما برای ما فرستاد؟ پاسخ: تا راه سعادت را به ما نشان دهند و در پیمودن راه حق به ما کمک کنند.	۲۶
۱۵	هدف و مسیر حرکت هر کس با چه چیزهایی هماهنگی دارد؟توضیح دهید. پاسخ: با « توانایی‌ها » و « سرمایه‌هایش » هماهنگی دارد. یعنی اگر کسی سرمایه‌ای اندک داشته باشد، به کاری کوچک روی می‌آورد. ولی هر چه بر این سرمایه افزون گردد، هدف‌های بزرگ‌تری را می‌تواند مد نظر قرار دهد و به کارهای بزرگ‌تری رو آورد.	۲۶
۱۶	چرا هدف و مسیر انسان باید « متفاوت » از حیوانات و گیاهان باشد؟ پاسخ: زیرا انسان سرمایه‌های عظیم و ارزشمندی همچون « عقل »، « وجدان » و « راهنمایان الهی » دارد؛ سرمایه‌هایی که حیوانات و گیاهان آن را ندارند. از آنجا کـه مـا، بیش از حیوانات سرمایه و استعداد داریم، قطعاً هدف ومسیر ما نیز باید « متفاوت » از آنها باشد.پس، هدف ما نیز باید به وسعت سرمایه‌هایمان باشد.	۲۶
۱۷	اگر هدف از خلقت ما خوردن،خوابیدن و خوش بودن در این دنیای چند روزه بود، آیا به سرمایه‌هایی همچون عقل ، وجدان و پیامبران نیاز داشتیم؟ پاسخ: عقلی که با دور اندیشی، ما را از خوشی‌های زودگذر منع می‌کند و وجدانی که با محکمه‌هایش، ما را از راحت‌طلبی باز می‌دارد. اگر بنا بر خوردن و خوابیدن باشد، حیوانات از ما خوش‌تر زندگی می‌کنند! چون نه عقل دارند که مانع آنان باشد و نه وجدانی که گاه و بیگاه آنان را سرزنش کند.	۲۶
۱۸	موانع رسیدن انسان به هدف کدام‌اند؟ نام ببرید. پاسخ: ۱) عامل درونی: (نفس امّاره) ۲) عامل بیرونی: (شیطان)	۲۸
۱۹	خدای متعال، علاوه بر اینکه عوامل رشد وکمال را به ما نشان داده، عوامل سقوط و گناه و دور ماندن از هدف را نیز به ما معرفی کرده است. صحیح ■ غلط □	۲۸

جزوه درس به درس دین و زندگی(۱) سال دهم، طرّاح جزوه: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی شهرستان شادگان

۲۰	خدای متعال، به ما یادآوری می‌کند که عاملی«درونی»، انسان‌ها را برای رسیدن به لذّت‌های زودگذر دنیایی، به « گناه » دعوت می‌کند و از پیروی از « عقل » و « وجدان » باز می‌دارد. میل سرکشی که در درون انسان طغیان می‌کند و وی را به گناه فرا می‌خواند. نام این مانع رشد انسان، چیست؟ پاسخ: « نفسِ امّاره »؛ یعنی « فرمان دهنده به بدی‌ها ».	۲۸
۲۱	طبق فرمایش امام علی(ع)، دشمن‌ترین دشمن انسان، کدام است؟ پاسخ: همان نفسی که در درون انسان است. (یعنی؛ نفس امّاره یا فرمان دهنده به بدی‌ها)	۲۸
۲۲	خداوند متعال، از عاملی« بیرونی » خبر می‌دهد که خود را برتر از آدمیان می‌پندارد و سوگند یاد کرده که فرزندان آدم را فریب دهد و از رسیدن به بهشت باز دارد. نام این مانع رشد انسان، چیست؟ پاسخ: « شیطان ».	۲۸
۲۳	شیطان، در روز « قیامت » که فرصتی برای توبه باقی نمانده است، به « أهل جهنّم » چه می‌گوید؟ پاسخ: « خداوند به شما وعدهٔ حق داد؛ امّا من به شما وعده‌ای دادم و خلاف آن عمل کردم. البته من بر شما تسلّطی نداشتم؛ فقط شما را به گناه دعوت کردم. این خودتان بودید که دعوت مرا پذیرفتید. امروز خود را سرزنش کنید، نه مرا. نه من می‌توانم به شما کمکی کنم و نه شما می‌توانید مرا نجات دهید. »	۲۸
۲٤	شیطان، معمولاً از کدام راه‌ها ما را فریب می‌دهد؟بنویسید. پاسخ: ۱) غافل کردن از خدا و یاد او. ۲) زیبا و لذّت بخش نشان دادن گناه. ۳) سرگرم کردن به آرزوهای سراب گونهٔ دنیایی. ٤) ایجاد کینه و دشمنی میان مردم.	۲۸
۲۵	آیا وجود شیطان، مانع اختیار و ارادهٔ ما در تصمیم‌گیری‌ها می‌شود؟ چرا؟ پاسخ: خیر، زیرا کار او فقط وسوسه کردن و فریب دادن و جز این کار،راه نفوذ دیگری در ما ندارد. این خود ما هستیم که به او اجازهٔ وسوسه می‌دهیم و یا راه فریب را بر او می‌بندیم.	۲۸
۲٦	چرا خداوند، شیطان را از درگاه خود راند و برای همیشه طرد کرد؟ پاسخ: چون فرمان خدا را برای سجدهٔ بر انسان اطاعت نکرد.	۲۹
۲۷	کدام گزینه، گزارهٔ زیر را تکمیل می‌کند؟ طبق فرمایش امام عصر (عج)، « هیچ چیز مانند ..... بینی شیطان را به خاک نمی‌مالد. » الف) نماز ■ ب) روزه □ ج) زکات □ د) دعا □	۲۹

۲۸	« خداوند متعال ، به برخی از انسان‌ها خطاب می‌کند؛ من به خاطر تو شیطان را طرد کردم اما تو، او را دوست خود گرفتی و به اطاعت او درآمدی! »: الف) حدیث بالا از زبان کدام معصوم، نقل شده است؟ پاسخ: پیامبر اکرم(ص) ب) حدیث بالا، دربارهٔ کدام گروه آدمیان است؟ پاسخ: برخی آدمیان که در برابر خدا سجده نمی‌کنند و حلقهٔ بندگی شیطان به گردن می‌آویزند.	۲۹
ردیف	**درس سوم (پنجره‌ای به روشنایی)**	**صفحه**
۱	استفاده از سرمایه‌هایی که خداوند در اختیار ما قرار داده، « محدود » است یا « نامحدود »؟چرا؟ پاسخ: « محدود »؛ زیرا با « مرگ » انسان، پایان می‌یابند.	۳٤
۲	از پرسش‌های فراگیری که در طول تاریخ، ذهن عموم انسان‌ها را به خود مشغول کرده است، چیست؟ پاسخ: « چیستی مرگ » و « آیندهٔ انسان پس از آن ». ۱. { چه سرانجامی در انتظار انسان است؟ } ۲. { آیا واقعاً پس از امروز، فردایی در کار است؟ } ۳. { اگر فردایی وجود دارد، چگونه است؟ }	۳٤
۳	چه زمانی داستان زندگی انسان پایان اندوهناک دارد؟بنویسید. پاسخ: اگر یکباره با مرگ، راهی دیار فنا و نیستی شود.	۳۵
٤	انسان‌ها، معمولاً در برخورد با مرگ « دو دیدگاه » دارند؛ آن‌ها را نام ببرید. پاسخ: ۱) اعتقاد به معاد ۲) انکار معاد	۳۵
۵	دقّت در آیات مربوط به « آفرینش انسان »، نشان می‌دهد که، انسان دارای چند بُعد است؟بنویسید. پاسخ: دو بُعد: ۱) بُعد جسمانی ۲) بُعد روحانی (غیر جسمانی)	۳۵
٦	ویژگی‌های بُعد « جسمانی » انسان را با بُعد « روحانی » او ، مقایسه نمایید. پاسخ: « بُعد جسمانی » مانند سایر اجسام و مواد، دائم در حال تغییر و دگرگونی است و سرانجام فرسوده و متلاشی می‌شود. در مقابل، « بُعد روحانی » و « غیر جسمانی» انسان، تجزیه و تحلیل نمی‌پذیرد، متلاشی نمی‌شود و بعد از مرگ بدن باقی می‌ماند و آگاهی وحیات خود را از دست نمی‌دهد.	۳۵
۷	چه کسانی، مرگ را پایان‌بخش دفتر زندگی انسان نمی‌پندارند؟توضیح دهید. پاسخ: « پیامبران الهی » و « پیروان آن‌ها »؛ آنان مرگ را، غروبی برای « جسم و تن » انسان و طلوعی درخشان‌تر برای « روح » وی می‌دانند یا پلی به حساب می‌آورند که آدمی را از یک مرحلهٔ هستی (دنیا) به هستی بالاتر (آخرت) منتقل می‌کند.	۳۵

جزوه درس به درس دین و زندگی(۱) سال دهم، طرّاح جزوه: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی شهرستان شادگان

۸	رسول‌خدا(ص)، دربارهٔ اعتقاد به معاد چه می‌فرماید؟ پاسخ: برای نابودی و فنا خلق نشده‌اید،بلکه برای « بقـا » آفریده شده‌اید و با مرگ تنها از جهانی به جهان دیگر منتقل می‌شوید.	۳۵
۹	طبق فرمایش رسول‌خدا (ص)، باهوش‌ترین مؤمنان چه کسانی هستند؟ پاسخ: آنان که « فراوان به یاد مرگ‌اند » و « بهتر از دیگران خود را برای آن آماده می‌کنند. »	۳۵
۱۰	در کدام دیدگاه،زندگی دنیوی همچون خـوابی کـوتـاه است و زنـدگی حقیقی در جهـان دیگر معنا می‌یابد؟ و کدام مطلب، روشن‌گر این دیدگاه است؟ پاسخ: دیدگاه معتقدان بـه معاد ؛ حدیث پیامبر اکرم (ص) کـه می‌فرمایند: « النّاسُ نِیامٌ فَاِذا ماتُوا اِنتَبَهوا : مردم { در این دنیا } در خوابند، هنگامی که بمیرند، بیدار می‌شوند. » روشن‌گر این دیدگاه است.	۳۵
۱۱	قرآن‌کریم در کدام آیه، بر کم ارزش بودن زندگی دنیوی و حقیقی بودن زندگی آخرت تأکید می‌کند؟ پاسخ: آیهٔ ٦٤، عنکبوت: (وَمَا هَذِهِ الْحَيَاةُ الدُّنْيَا إِلَّا لَهْوٌ وَلَعِبٌ وَإِنَّ الدَّارَ الْآخِرَةَ لَهِيَ الْحَيَوَانُ لَوْ كَانُوا يَعْلَمُونَ)	۳٦
۱۲	پیامدها و نتایج اعتقاد به معاد را بنویسید. پاسخ: ۱)خارج شدن زندگی انسان از بُن بست و باز شدن پنجرهٔ روشنایی و امید به روی او.(ایجاد شور و نشاط و فراگیری انگیزهٔ فعالیت و کار زندگی‌اش.) ۲) انسان، دیگر ترسی از مرگ ندارد و همواره آمادهٔ فداکاری در راه خداست.	۳٦
۱۳	با توجّه به عبارت قرآنی زیر، به سؤالات داده شده، پاسخ دهید: « مَنْ آمَنَ بِاللّهِ وَالْيَوْمِ الآخِرِ وعَمِلَ صَالِحًا فَلاَ خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلاَ هُمْ يَحْزَنُونَ » الف) آیه، به کدام پیامد دیدگاه معتقدان به معاد اشاره دارد؟ بنویسید. پاسخ: پیامد اول یعنی (خارج شدن زندگی انسان از بُن بست و باز شدن پنجرهٔ روشنایی و امید به روی او و شور و نشاط و انگیزهٔ فعالیت و کار، زندگی او را فرا می‌گیرد.) ب) آیه را « ترجمه » کنید. پاسخ: هر کس به خدا و روز معاد، ایمان آورد و کار نیکو کند پس نه ترسی بـر ایشان است و نه اندوهگین خواهد شد.	۳٦
۱٤	انسان معتقد به معاد چه ویژگی‌هایی دارد؟ بنویسید. پاسخ: چنین انسانی دارای انرژی فوق‌العاده و همّت خستگی‌نـاپـذیر است و از کار خود لذّت می‌برد. او بـا تلاش و توان بسیار در انجام کارهای نیک و خدمت به خلق خدا می‌کوشد و می‌داند که هر چه بیشتر در این راه گام بردارد،آخرت او زیباتر خواهد بود. { بـه عبارت دیگر، انسان معتقد بـه معاد، می‌داند که هیچ یک از کارهای نیک او در آن جهان بی‌پاداش نمی‌ماند. حتی اگر آن کارها بـه چشم کسی نیاید و نیز اطمینان دارد که اگر در این مسیر ظلمی به او بشود و نتواند حق خود را از ظالمان بستاند، قطعاً در جهان دیگری، خداوند آنها را به سزای اعمالشان خواهد رساند. }	۳٦

۱۵	چرا خدا پرستان حقیقی، مرگ را « ناگوار » نمی‌دانند؟ پاسخ: زیرا به آن دل نمی‌سپرند.(گر چه در دنیا زندگی می‌کنند و زیبا هم زندگی می‌کنند.)	۳۷
۱۶	خدا پرستان حقیقی، مرگ را برای چه کسانی « ناگوار » و « هولناک » می‌دانند؟ پاسخ: آنان معتقدند کـه مرگ برای کسانی ناگوار و هولناک است کـه زندگی را محدود بـه دنیا می‌بینند یـا با کوله‌باری از گناه با آن مواجه می‌شوند.	۳۷
۱۷	چرا خدا پرستان حقیقی از خداوند عمری طولانی می‌خواهند؟توضیح دهید. پاسخ: نترسیدن خـدا پرستان حقیقی از مـرگ، به این معنا نیست کـه آنـان آرزوی مـرگ می‌کنند، بلکه از خداوند عمر طولانی می‌خواهند تـا بتوانند در ایـن جهان بـا تلاش در راه خـدا و خـدمت بـه انسان‌ها، بـا اندوخته‌ای کامل‌تـر خـداوند را ملاقات کنند و به درجات برتر بهشت نائل شوند. از طرف دیگر، همین عامل سبب می‌شود که دفاع از حق و مظلوم و فداکاری در راه خداوند آسان‌تر شود و شجاعت به مرحلهٔ عالی آن برسد و آن‌گاه که حیات ایـن دنیا چیزی جز ننگ و ذلت نباشد و فداکاری در راه خداوند، « ضروری » بـاشد انسان‌ها به استقبال شهادت بروند و با شهادت خود راه آزادی انسان‌ها را هموار کنند.	۳۷
۱۸	زمانی کـه امام حسین (ع) در دو راهـی « ذلّت » و « شهادت » قرار گرفت، و شهادت را برگزید،چه فرمودند؟ و به کدام پیامد اعتقاد به معاد مربوط می‌شود؟ پاسخ: « من مرگ را جز سعادت و زندگی با ظالمان را جز ننگ و خواری نمی‌بینم. » - پیامد دومِ اعتقاد بـه معاد (یعنی؛ انسان، دیگر ترسی از مرگ ندارد و همواره آمادهٔ فداکاری در راه خدا است.)	۳۷
۱۹	امام حسین(ع)، خطاب به یاران خود دربارهٔ « مرگ »، چه فرمود؟ پاسخ: مرگ چیزی نیست مگر پلی کـه شما را از ساحل سختی‌ها بـه ساحل سعادت وکرامت و بهشت‌های پهناور و نعمت‌های جاوید عبور می‌دهد.پس، کدام یک از شما کراهت دارد که از زندان به قصر منتقل شود؟	۳۷
۲۰	چرا گروهی از انسان‌ها، دنیای پس از مرگ را « انکار » می‌کنند؟ پاسخ: زیرا این دسته،برای انسان حقیقتی جز « جسم » و « تن » او قائل نیستند،با فرا رسیدن مرگ انسان و نابودی جسم او، پروندهٔ او را برای همیشه می‌بندند. در این دیدگاه، مرگ « پـایـان زندگی » است و هـر انسانی پس از مدتی زندگی در دنیا، دفتر عمرش بسته می‌شود و حیات او پایان می‌یابد و رهسپار نیستی و نابودی می‌گردد.	۳۷

۲۱	آیهٔ ۲٤،جاثیه: « وَقَالُوا مَا هِيَ إِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا نَمُوتُ وَنَحْيَا وَمَا يُهْلِكُنَا إِلَّا الدَّهْرُ وَمَا لَهُم بِذَلِكَ مِنْ عِلْمٍ إِنْ هُمْ إِلَّا يَظُنُّونَ » بیانگر دیدگاه کدام گروه دربارهٔ معاد است؟ پاسخ: کسانی‌که به « انکار معاد » دست زده‌اند. { کافران} گفتند: زندگی و حیاتی جز همین زندگی و حیات دنیایی ما نیست. همواره { گروهی از مـا } می‌میریم و { گروهی} زنده می‌شویم و ما را فقط گذشتِ روزگار نابود می‌کند، البته این سخن را از روی « علم » نمی‌گویند بلکه فقط « ظن » و « خیال » آنان است.	۳۸
۲۲	پیامدها و نتایج انکار معاد را بنویسید. پاسخ: ازپیامدهای مهمّ این نگرش برای انسانی که «گرایش به جاودانگی» دارد، این است‌که همین زندگی چند روزه نیز برایش بی‌ارزش می‌شود؛ در نتیجه به یأس و ناأُمیدی دُچار می‌شود و شادابی و نشاط زندگی را از دست می‌دهد؛ از دیگران کناره می‌گیرد و بـه انواع بیماری‌های « روحـی » و « روانـی » دُچار می‌شود. گاهی نیز برای تسکین خود و فرار از ناراحتی، در راه‌هایی قدم می‌گذارد که روز به روز بر سرگردانی و یأس او می‌افزاید.	۳۸
۲۳	چرا دسته‌ای دیگر از منکران معاد، راه فراموش کردن و غفلت از مرگ را پیش می‌گیرند و خود را به هر کاری سَرگرم می‌سازند؟ پاسخ: تا آیندهٔ تلخی را که در انتظار دارند، فراموش کنند.	۳۸
۲٤	آیا آثار و پیامدهای منکران معاد، گرفتار افرادی که معاد را قبول دارند نیز می‌شود؟ توضیح دهید. پاسخ: این اتّفاق گریبان کسانی را نیز کـه معاد را قبول دارند، اما این قبول داشتن بـه « ایمان » و « بـاور قلبی » تبدیل نشده است، می‌گیرد. ایـن افراد به دلیل « فرو رفتن در هوس‌ها »، دنیا را معبود و هدف خـود قرار می‌دهند و از یاد آخرت غافل می‌شوند و از این رو، زندگی و رفتار آنان بـه گونه‌ای است که تفاوتی بـا منکران معاد ندارد.	۳۹
ردیف	**درس چهارم (آیندهٔ روشن)**	**صفحه**
۱	پیامبران‌الهی، « مرگ » را گذرگاهی به سوی حیات برتر در جهان آخرت می‌دانند و ایمان به زندگی در جهان دیگر را، در کنار « توحید » و « یکتاپرستی » سرلوحهٔ دعوت خود قرار داده‌اند.	٤٤
۲	آیا پیامبران‌الهی، تنها امکانِ وجود جهان دیگر را اثبات می‌کردند؟ پاسخ: خیر، بلکه با استدلال‌های فراوان وجود آن را « ضروری » می‌دانستند.	٤٤
۳	« دفع خطر احتمالی، لازم است. » چگونه قاعده‌ای است؟ پاسخ: عقلی	٤٥

٤	**قانون عقلی: « دفع خطر احتمالی، لازم است » را با مثال توضیح دهید.** **پاسخ: نگاهی کوتاه به زندگی روزمرهٔ انسان‌ها نشان می‌دهد که، انسان در مواقعی که احتمال خطر یا خسارتی در میان باشد، سعی می‌کند جلوی خسارت احتمالی را بگیرد و از خطری که ممکن است پیش آید، بگریزد. در چنین شرایطی حتی اگر شخصی دیوانه یا دروغگو، که در شرایط عادی گفتهٔ او برایمان اعتباری ندارد، به ما خبری بدهد؛ مثلاً خبر از وجود سمّی در غذای ما دهد، این اعلام خطر را نادیده نمی‌گیریم و احتیاط می‌کنیم. همهٔ ما در این‌گونه موارد از یک قانون « عقلی » پیروی می‌کنیم که می‌گوید: « دفع خطر احتمالی، لازم است. »**	٤٥
٥	**به سؤالات زیر پاسخ کوتاه دهید:** **الف) عاقل‌ترین و راستگوترین مردمان در طول تاریخ چه کسانی بوده‌اند؟ پاسخ: پیامبران** **ب) چه کسانی در طول تاریخ، با قاطعیّت کامل از وقوع معاد خبر داده‌اند و نسبت به آن هشدار داده‌اند؟ پاسخ: پیامبران** **ج) همهٔ پیامبران پس از « ایمان به خدا »، چه چیزی را مطرح کرده‌اند؟ پاسخ: ایمان به آخرت** **د) همهٔ پیامبران الهی، چه چیزی را لازمهٔ « ایمان به خدا » دانسته‌اند؟ پاسخ: ایمان به آخرت** **هـ) در قرآن‌کریم، بعد از « یکتاپرستی » ، دربارهٔ هیچ موضوعی به اندازهٔ « ..... » سخن گفته نشده است. پاسخ: معاد (قیامت)**	٤٥
٦	**موضوعات آیهٔ ۸۷ ، نساء « اللّهُ لا إِلَهَ إِلاَّ هُوَ لَيَجْمَعَنَّكُمْ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ لاَ رَيْبَ فِيهِ وَمَنْ أَصْدَقُ مِنَ اللّهِ حَدِيثًا »، را بنویسید.** **پاسخ: بیانگر موضوعات زیر است ؛** **۱) غیر از خداوند، خدایی وجود ندارد.** **۲) قطعاً خداوند، همهٔ انسان‌ها را در روز قیامت جمع خواهد کرد.** **۳) شکّی در وقوع قیامت نیست.** **٤) کسی راستگوتر از خداوند، نیست.**	٤٥
۷	**آیا قرآن‌کریم، تنها به خبر دادن از « آخرت » قناعت کرده است؟توضیح دهید.** **پاسخ: خیر، تنها به خبر دادن از آخرت قناعت نکرده، بلکه بارها با « دلیل » و « برهان » آن را ثابت کرده است.**	٤٥

۸	**استدلال‌های قرآن‌کریم برای اثبات وقوع قیامت را می‌توان به چند دستهٔ اصلی تقسیم کرد؟** **پاسخ: می‌توان آنها را به « دو » دستهٔ اصلی تقسیم کرد:** **دستهٔ اول: استدلال‌هایی که « امکان » معاد را ثابت می‌کنند و آن را از حالت امری بعید و غیر ممکن خارج می‌سازند.** **دستهٔ دیگر: استدلال‌هایی هستند که « ضرورت » معاد را به اثبات می‌رسانند.**	٤٦
۹	**استدلال‌هایی که بر « امکان معاد » دلالت دارند را فقط نام ببرید.** **پاسخ: ۱) اشاره به پیدایش نخستین انسان.** **۲) اشاره به نمونه‌هایی از زنده شدن مُردگان.** **۳) اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت.**	٤٦
۱۰	**یکی از دلایلی که سبب می‌شود عدّه‌ای دست به « انکار معاد » بزنند، چیست؟** **پاسخ: این است که چنان واقعهٔ بزرگ و با عظمتی را با قدرت محدود خود می‌سنجند و چون آن را امری بسیار بعید می‌یابند، به انکار آن می‌پردازند. حال آن که، بعید بودن چیزی برای انسان هرگز دلیل بر غیر ممکن بودن آن نیست.**	٤٦
۱۱	**قرآن‌کریم، یکی از انگیزه‌های انکار معاد را چه چیزی معرفی کرده است و چرا دلایل و شواهد بر اثبات آن می‌آورد؟ پاسخ: « نشناختن قدرت خدا » - تا نشان دهد که معاد، امری « ممکن » و « شدنی » است و خداوند بر انجام آن « تواناست ».**	٤٦
۱۲	**عبارت « و برای ما مَثَلی زد، در حالی‌که آفرینش نخستین خود را فراموش کرده است، گفت: کیست که این استخوان‌های پوسیده را دوباره زنده کند؟ بگو همان خدایی که آنها را برای نخستین بار آفرید و او به هر خلقتی، داناست. »؛ استدلال بر « امکان » معاد دارد یا « ضرورت » آن؟ و به کدام موضوع اشاره دارد؟ پاسخ: « امکان معاد » ؛ اشاره به « پیدایش نخستین انسان » دارد.**	٤٦
۱۳	**یکی از دلایل اثبات « امکان معاد » در قرآن‌کریم، « اشاره به پیدایش نخستین انسان است » آن را توضیح دهید. پاسخ: در برخی آیات قرآن، خداوند توجّه منکران معاد را به پیدایش نخستین انسان جلب می‌کندو توانایی خود در آفرینش آن را تذکّر می‌دهد. در این آیات بیان می‌شود که همان‌گونه خداوند، قادر است انسان را از آغاز خلق کند، می‌تواند، بار دیگر نیز او را زنده کند. آیات شریفهٔ ۷۸ و ۷۹، یس اشاره به این موضوع دارند.**	٤٦

۱٤	یکی‌از دلایل اثبات « امکان معاد » در قرآن‌کریم،« اشاره به نمونه‌هایی از زنده‌شدن مردگان است » آن را توضیح دهید. پاسخ: قرآن‌کریم برای این که قدرت خدا را به صورت محسوس‌تری در این زمینه نشان دهد، ماجراهایی را نقل می‌کند که در آنها به ارادهٔ خداوند، مُردگانی زنده شده‌اند. از آن جمله می‌توان به ماجرای « عُزیر نبی» اشاره کرد: «عُزیر (ع) یکی از پیامبران بنی اسرائیل بود.او در سفری از کنار روستای ویرانی‌عبور می‌کرد. استخوان‌های متلاشی و پوسیدهٔ ساکنان آن روستا از لابه لای خرابه‌ها پیدا بود. با دیدن این استخوان‌ها این سؤال در ذهن عُزیر (ع) شکل گرفت که به راستی خداوند اینها را پس از مرگ زنده می‌کند؟خداوند، جان وی را در همان دم گرفت و بعد از گذشت ۱۰۰ سال، دوباره او را زنده کرد. » سپس خطاب به او گفت: « ای عُزیر، چه مدّت در این بیابان خوابیده‌ای؟ عُزیر گفت: یک روز یا نصف روز ... »	٤٦
۱٥	با توجّه به داستان « تو صد سال است که اینجا هستی، به الاغی که سوارش بودی و غذایی که همراه داشتی، نگاه کن و ببین چگونه الاغ پوسیده و متلاشی شده، امّا غذایت پس از صد سال مانده و فاسد نشده است. و اینک ببین که خداوند چگونه اعضای پوسیده و متلاشی شدهٔ الاغ را دوباره جمع‌آوری و زنده می‌کند. » به سؤالات زیر پاسخ دهید: الف) داستان بالا دربارهٔ کدام پیامبر الهی است؟ پاسخ: عُزیر نبی(ع) ب) داستان دربارهٔ امکان معاد است یا ضرورت آن؟ پاسخ: امکان معاد ج) موضوع آن، چیست؟ پاسخ: اشاره به نمونه‌هایی از زنده شدن مُردگان	٤٦
۱٦	عُزیر نبی(ع)، پس از مشاهده کردن زنده شدن دوبارهٔ الاغ خود به چشم، چه گفت؟ پاسخ: « می‌دانم که خداوند بر هر کاری تواناست. »	٤٦
۱۷	یکی از دلایل اثبات « امکان معاد » در قرآن‌کریم،« اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت است »، آن را توضیح دهید. پاسخ: در برخی آیات قرآن، زندگی بعد از مرگ به عنوان یک جریان رایج در جهان طبیعت معرفی شده است و از کسانی که با ناباوری به « معاد » نگاه می‌کنند می‌خواهد تا به مطالعهٔ جریان همیشگی تبدیل زندگی به مرگ و بالعکس، در طبیعت بپردازند تا این مسئله را بهتر درک کنند. فرا رسیدن « بهار »، رستاخیز طبیعت است که نمونه‌ای از رستاخیز عظیم نیز هست.	٤٧

۱۸	با توجّه به آیهٔ ۹، فاطر « خداست که بادها را می‌فرستد تا ابر را برانگیزند. سپس آن ابر را به سوی سرزمینی مُرده برانیم و آن زمین مُرده را بدان {وسیله} پس از مرگش زندگی بخشیدیم. زنده شدن قیامت نیز چنین است. » به سؤالات زیر پاسخ دهید: الف) آیهٔ شریفه، مربوط به امکان معاد است یا ضرورت آن؟ پاسخ: امکان معاد ب) به کدام موضوع اشاره دارد؟ پاسخ: اشاره به نظام مرگ و زندگی در طبیعت	٤٧
۱۹	استدلال‌های قرآن‌کریم، که بر « ضرورت معاد » دلالت دارند را فقط نام ببرید. پاسخ: ۱) حکمت الهی ۲) عدل الهی	٤٧
۲۰	آیا قرآن‌کریم، فقط امکان معاد را قبول دارد؟ توضیح دهید. پاسخ: خیر، نــه تنها معاد را امری ممکن می‌داند، بلکه وقوع آن را نیز امری « ضروری » و واقع نشدن آن را امری « محال » و « ناروا » معرفی می‌کند.	٤٧
۲۱	به چه کسی « حکیم » گفته می‌شود؟ پاسخ: کسی که « کارهایش هدفمند » است و به « نتایج صحیح و دُرُست » منتهی می‌شود.	٤٧
۲۲	خداوند متعال به خاطر دارا بودن کدام صفت، کار « بیهوده » و « عبث » نمی‌کند؟ چرا؟ پاسخ:«حکیم»؛زیرا کار عبث و بیهوده از جهل و نادانی سرچشمه می‌گیرد و این صفات در خداوند،راه ندارد. (خداوندحکیم، هر موجودی را برای هدف شایسته‌ای خلق می‌کند و امکانات رسیدن بــه آن هدف را هم بــه او عطا می‌کند.)	٤٧
۲۳	آیا خداوند، فقط تمایلات و گرایش‌هایی را در موجودات قرار داده است؟توضیح دهید. پاسخ: خیــر، بلکه پــاسخ مناسب را هــم پیش‌بینی کــرده است؛ بــه طور مثال، در مقابل احساس تشنگی و گرسنگی حیوانات، آب و غذا را آفریده تا بتوانند تشنگی و گرسنگی خود را برطرف کنند.	٤٨
۲٤	چرا هر انسانی از نابودی، گریزان است؟ پاسخ: زیرا هر انسانی گرایش به « بقا » و « جاودانگی » دارد و بسیاری از کارهای خود را برای حفظ بقای خود انجام می‌دهد. همچنین، هــر انسانی خواستار همهٔ کمالات و زیبایی‌هاست و این خواستن، هیچ حــدّی ندارد.	٤٨

۲۵	آیا دنیای کنونی، پاسخ‌گوی بقا و جاودانگی و کمالات نامحدود است؟ توضیح دهید. پاسخ: خیر، دنیا و عمر محدود انسان‌ها پاسخ‌گوی این‌گونه خواسته‌ها نیست، بنابراین، باید جای دیگری باشد که انسان به خواسته‌هایش برسد. اگر بعد از این دنیا، زندگی‌ای نباشد، در این صورت باید گفت : خداوند گرایش به زندگی جاوید را در وجود انسان قرار داده و سپس او را در حالی که مشتاق حیات ابدی است، نابود می‌کند! که البته آن‌گاه با حکمت الهی، سازگار نیست. (محال است که خدا چنین کاری انجام دهد، چون حکیم است.)	٤٨
۲٦	آیهٔ ۱۱۵، سورهٔ مؤمنون « أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ » دربارهٔ چه موضوعی است؟ توضیح دهید. پاسخ: « ضرورت معاد بر اساس حکمت الهی »؛ اگر بناست با این همه استعدادها و سرمایه‌های مختلفی‌که خداوند در وجود ما قرار داده است،خاک شویم ومعادی هم نباشد،این سؤال مطرح می‌شود که دلیل آفریدن این استعدادها و سرمایه‌ها در درون ما، چه بوده است؟ ما که از همان ابتدا خاک بودیم، پس دلیل این آمدن و رفتن چه بود؟ آیا بر این اساس آفرینش انسان و جهان بی‌هدف و عبث نخواهد بود؟	٤٨
۲۷	ضرورت معاد بر اساس « عدل الهی » را توضیح دهید. پاسخ: « عدل » یکی از صفات الهی است. خداوند، « عادل » است و جهان را بر « عدل » استوار ساخته است. زندگی انسان‌ها نیز داخل این نظام « عادلانه » قرار دارد؛ از این رو، خداوند وعده داده است که هر کس را به آنچه استحقاق دارد برساند و حق کسی را ضایع نکند. امّا زندگی انسان در دنیا به گونه‌ای است که امکان تحقق « عدالت الهی » به طور کامل را نمی‌دهد.	٤٨
۲۸	چرا زندگی انسان در دنیا به‌گونه‌ای است که امکان تحقق « عدالت الهی » به طور کامل را نمی‌دهد؟ پاسخ: زیرا؛ الف) پاداش بسیاری از اعمال، مانند شهادت در راه خدا، در دنیا امکان پذیر نیست. همچنین پاداش کسی که کارهای نیک فراوانی دارد و به جمع زیادی از انسان‌ها خدمت کرده است، با توجّه به عمر محدودی که دارد، میسّر نیست. ب) مجازات بسیاری از کسانی که به دیگران ظلم و ستم کرده‌اند، در این دنیا عملی نیست. برای مثال، مجازات کسی که افرادی را به قتل رسانده یا مانع رشد استعدادهای بسیاری از انسان‌ها شده است، در این جهان ممکن نیست و اگر جهان دیگری نباشد، که ظالم را به مجازات واقعی‌اش برساند و حق مظلوم را بستاند، بر نظام عادلانهٔ خداوند، ایراد وارد می‌شود.	٤٨

۲۹	موضوع آیهٔ ۲۸،ص« أَمْ نَجْعَلُ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ كَالْمُفْسِدِينَ فِي الْأَرْضِ أَمْ نَجْعَلُ الْمُتَّقِينَ كَالْفُجَّارِ » چیست؟ بنویسید. پاسخ: « ضرورت معاد » بر اساس « عـدل‌الهی ».	٤٩
ردیف	**درس پنجم (منزلگاه بعد)**	**صفحه**
۱	گزارهٔ روبرو را کامل کنید: قرآن‌کریم از وجود عالمی پس از مرگ به نام « ..... » خبر می‌دهد. پاسخ: « بـرزخ »	۵۵
۲	« برزخ » در « لغت » به چه معناست؟ پاسخ: به معنای « فاصله و حایل بودن میان دو چیز » است.	۵۵
۳	عالم برزخ، میان زندگی دنیایی و حیات اُخروی قرار گرفته است. صحیح ■ غلط □	۵۵
٤	آدمیان، پس از مرگ وارد کدام عالم می‌شوند و تا چه زمانی در آنجا می‌مانند؟ پاسخ: وارد عالم «برزخ» می‌شوند و تا « قیامت » در آنجا می‌مانند.(در صورتی که نیکوکار باشند،از لذّت‌های آن برخوردار و اگر بدکار و شقی باشند، از رنج‌ها و دردهای آن متألّم می‌گردند.)	۵۵
۵	با توجّه بـه آیـات ۹۹ و ۱۰۰ مؤمنون « قَالَ رَبِّ ارْجِعُونِ لَعَلِّي أَعْمَلُ صَالِحًا فِيمَا تَرَكْتُ كَلَّا إِنَّهَا كَلِمَةٌ هُوَ قَائِلُهَا وَمِن وَرَائِهِم بَرْزَخٌ إِلَى يَوْمِ يُبْعَثُونَ » به سؤالات داده شده، پاسخ دهید: الف) آیه، به کدام عالم اشاره دارد؟ پاسخ: « عالم برزخ ». ب) کدام افراد،هنگام وارد شدن به‌عالم برزخ از خداوند درخواست می‌کنند که به دنیا برگردند؟چرا؟ پاسخ: کسانی که در دنیا بدکار و شقی بودند، زیرا که رنج‌ها و دردها آن‌ها را فرا گرفته و متألّم شده‌اند. ج) چرا افراد گناهکار گرفتار عذاب برزخی، درخواست بازگشت به دنیا را دارند؟ پاسخ: تا به قول خودشان، « عمل صالح » انجام دهند و گذشتهٔ « بـد » خود را جبران کنند. د) آیا درخواست آن‌ها از طرف خداوند، پذیرفته می‌شود؟بنویسید. پاسخ: خیر، خداوند درخواست آن‌ها را نمی‌پذیرد و تا روز « قیامت » در « برزخ » خواهند ماند.	۵۵
٦	سه مورد از ویژگی‌های عالم برزخ را بنویسید. پاسخ: ۱) پس از مرگ، گرچه فعالیّت‌های حیاتی بدن انسان متوقّف می‌شود امّا فرشتگان حقیقت وجـود او را کـه همان روح است، « توفّی » می‌کنند. اگر چه « بدن »، حیات خود را پس از مرگ از دست می‌دهد امّـا « روح » همچنان به فعالیّت خود ادامه می‌دهد. ۲) در عالم « برزخ »، انسان با فرشتگان گفت و گو می‌کند و پاسخشان‌را می‌شنود.همچنین، اموری را درک می‌کند که درک آنها در دنیا ممکن نبود؛ به طور مثال اعمالی را که در دنیا انجام داده، مشاهده می‌کند. ۳) ارتباط انسان در عالم « برزخ »، با « دنیا »، پس از مرگ برقرار است؛بدین معنا کـه پروندهٔ برخی اعمال انسان با مرگ بسته نمی‌شود و پیوسته بر آن افزوده می‌شود.	۵۵

۷	« توفّی » را تعریف کنید. پاسخ: دریافت تمام و کمال « روح » توسط فرشتهٔ مرگ، را « توفّی » می‌نامند.	۵۵
۸	« یَوْمَئِذٍ » در آیهٔ « یُنَبَّأُ الْإِنسَانُ یَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ » اشاره به چه روزی دارد؟ پاسخ: قیامت	۵٦
۹	« أعمال ماتقدّم » را با « أعمال ماتأخّر » مقایسه نمایید. پاسخ: آثار و نتایج برخی از اعمال، محدود بـه دوران زندگی انسان است و بـا مرگ او، پروندهٔ اعمال بسته می‌شود. (آثار ماتقدّم) مانند؛ « نماز » و « روزه » امّـا بسیاری از أعمال، آثارشان حتّی بعد از حیـات انسان نیز باقی می‌ماند. (آثار ماتأخّر)؛ یعنی حتّی بـا مرگ انسان نیز پروندهٔ آن عمل، هم‌چنان گشوده است. بـه عنوان مثال، اگر کسی کتابی را به شخصی یا کتابخانه‌ای هدیه دهد، یا مطلب مفیدی را به دیگران آموزش دهد، تا وقتی که آن کتاب توسط دیگران خوانده می‌شود و آموزش‌های وی به دیگران منتقل می‌شود یـا از آن استفاده می‌شود، در پروندهٔ عمل او پاداش می‌نویسند و بر حسنات او می‌افزایند، گر چه فرد از دنیا رفته باشد. (بر عکس در اعمال و کارهای غلطی که انجام داده نیز، این گونه با وی رفتار خواهد شد!)	۵٦
۱۰	کسی که راه و رسم غلط و مخالف فرمان‌الهی را از خود برجای می‌گذارد، تا چه زمانی بـه عذاب وی افزوده می‌شود؟ پاسخ: تا وقتی آثار این راه و رسم غلط در فرد یا جامعه باقی است، گناه در دفتر اعمال وی ثبت می‌شود و روز به روز بر عذاب وی افزوده می‌شود.	۵٦
۱۱	نمونه‌هایی از اعمال ناشایستی کـه موجب سنگین شدن پروندهٔ گناهان فرد، حتّی پس از مـرگ وی می‌شود را نام ببرید. پاسخ: ۱) مُدسازی‌های غلط. ۲) تولید و نشر مطالب نامناسب و غیر اخلاقی. ۳) ایجاد یا تقویت آداب و رسوم غلط در امر ازدواج. ٤) ایجاد انحرافات فکری و اخلاقی در دیگران.	۵٦
۱۲	فرمایش رسول‌خدا (ص) : « هـر کس سنّت و روش نیکی را در جامعه جاری سازد، تا وقتی کـه در دنیا مردمی بـه آن سنّت عمل می‌کنند، ثواب آن اعمال را بـه حساب ایـن شخص هم مـی‌گـذارند، بدون اینکه از أجر انجام دهندهٔ آن کم کنند و هر کس سنّت زشتی را در بین مردم مرسوم کند، تـا وقتی که مردمی بدان عمل کنند، گناه آن را به حساب او نیز می‌گذارند، بدون اینکه از گناه عامل، کم کنند. » با کدام آیه و کدام موضوع ارتباط دارد؟ پاسخ: آیهٔ قیامت، ۱۳ « یُنَبَّأُ الْإِنسَانُ یَوْمَئِذٍ بِمَا قَدَّمَ وَأَخَّرَ » - آثار ماتقدّم و آثار ماتأخّر	۵٦

۱۳	اعمال خیری که بازماندگان برای درگذشتگان انجام می‌دهند، در کدام عالم، در وضعیّت آنـان مؤثر است؟ (مثال بزنید.) پاسخ: « عالم برزخ »؛ مانند « طلب مغفرت »، « دعای خیر »، « انفاق برای آنان »، « قرآن‌خواندن » و ...	٥٦
١٤	با توجّه به عبارت:« آنچه پروردگارمان به ما وعده داده بود،حق یافتیم،آیا شما نیز آنچه پروردگارتان وعده داده بود، حق یافتید؟ » به سؤالات زیر پاسخ دهید: الف) این سخن از زبان چه کسی نقل شده است و در کدام جنگ؟ پاسخ: رسول‌خدا(ص)، جنگ بَدر. ب) ایشان در جواب کسانی‌که گفتند: چگونه با آنان سخن می‌گویی،در حالی‌که مُرده‌اند؟ چه فرمود؟ پاسخ: فرمود: « قسم بـه کسی کـه جانم در دست اوست، ایشان بـه کلام شما شنواترند و فقط نمی‌توانند پاسخ دهند. »	٥٧
١٥	حضرت علی(ع)، در راه بازگشت از جنگ « صفین » به قبرستانی رسیدند. در این هنگام رو به قبرها کردند و چه فرمودند؟ پاسخ: « ای آرمیدگان در خاک، ای أهل غربت وتنهایی، ای فرو رفتگان در وحشت، شما در رفتن بر ما پیشی گرفتید و ما از پی شما می‌آییم و به شما مُلحَق می‌شویم؛ امّا خانه‌هایی کـه از خود به جـا گذاشتید، پس از شما در آن مسکن‌گزیدند؛ همسرانتان ازدواج کردند و اموالتان میان وارثان تقسیم شد. اینها خبرهایی بود که داشتیم، شما چه خبری برای ما دارید؟! »	٥٧
١٦	عبارت «اگر به آنان اجازهٔ سُخن‌گفتن داده می‌شد، خبر می‌دادند و می‌گفتند:یقیناً بهترین‌توشه برای ابدیت {تقوا}ست. » از زبان چه کسی نقل شده و دربارهٔ کدام حادثه است؟ پاسخ: حضرت علی(ع)؛ خطاب ایشان به أهل قبرستان، در راه بازگشت از جنگ صفین.	٥٨
١٧	وقتی شخصی از امام کاظم(ع)، دربارهٔ وضع « مؤمنان » پس از مرگ پرسید: « آیا مـؤمن بـه دیدار خانوادهٔ خویش‌می‌آید؟» امام چه فرمود؟ توضیح دهید. پاسخ: امام‌کاظم(ع) فرمود: « آری ». شخص دوبـاره پـرسید: « چقدر؟ » امام‌کاظم(ع) فرمود: « بـر حَسبِ فضیلت‌هایش. » برخی از آنان « هر روز » و برخی « هر دو روز » و برخی « هر سه روز » و کـم‌تـریـن آنان « هر جمعه».	٥٨

۱۸	طبق فرمایش امام صادق(ع)، هنگامی‌که مُرده‌ای را در قبر می‌گذارند، چه چیزی به صورت شخصی بر او ظاهر می‌شود و به او چه می‌گوید؟ پاسخ: « عمل او »؛ به او می‌گوید: مـا (در دنیا) سه چیز بودیم: ۱) رزق تو کـه بـا پایان یافتن مهلت زندگی‌ات در دنیا قطع شد { و اینک همراه تو نیست. } ۲) خانواده‌ات که تو را رها کردند و بازگشتند. ۳) و من که « عمل » تو هستم و با تو می‌مانم. آگاه باش که من در میان این سه، از همه بی‌ارزش‌تر و سبک‌تر بودم.	۵۸
۱۹	چه چیزی است که از دنیا با انسان به « برزخ » می‌رود و از او جدا نمی‌گردد؟ پاسخ: « عمل او »	۵۸
ردیف	**درس ششم (واقعهٔ بزرگ)**	**صفحه**
۱	عبارات زیر، معرّف وقوع کدام حادثه است؟ « هرکس مشغول‌کاری وسرگرم چیزی؛کودکان آرمیده در آغوش مادران،مادران در اندیشهٔ آرزوهای مادرانهٔ خویش و پدران در پی کسب و کار و ...، همه در تکاپو؛ کشاورز بـه امید محصول‌تازه، تاجـر به امید سود بیشتر، دانشمند در پی کشفی جدید و ...، همه در حال و هوای خویش‌اند؛ کودک، جوان، پیر؛ کـه ناگهان اتّفاق می‌اُفتد، آنچه وعده‌اش داده شده بود؛ آنچه وقوعش حتمی و زمانش نامعلوم بود و ما آن را دور می‌پنداشتیم. » الف) برزخ ☐ ب) مرگ ☐ ج) قیامت ■ د) توفی ☐	٦٤
۲	چرا قیامت اتّفاق می‌اُفتد؟ پاسخ: « تـا آغـازی بـاشد بـر حیـات ابـدی انسان ».	٦٤
۳	عبارت قرآنی «روزی که هر مادر شیردهی، طفل شیرخوار خود را فراموش می‌کند. مردم از هیبت آن روز همچون افراد مست به نظر می‌رسند؛ در حالی‌که مست نیستند ولیکن عذاب خدا سخت است.» بیانگر و مبیّن وقوع کدام حادثهٔ زیر است؟ الف) برزخ ☐ ب) دوزخ ☐ ج) قیامت ■ د) جهنّم ☐	٦٤
٤	پایان این جهان با چه چیزی همراه است؟ پاسخ: « بـرپـایـی قیـامـت »	٦٥
٥	رخ خداد بزرگ قیامت که در آیاتی از قرآن‌کریم ترسیم شده است، در چند مرحله انجام می‌گیرد؟ پاسخ: « دو مـرحـله »؛ که در هر مرحله، وقایع خاصّی رُخ می‌دهد.	٦٥

٦	در مرحلهٔ اوّل قیامت که با « پایان یافتن دنیا » آغاز می‌شود، چه حوادثی اتّفاق می‌اُفتد؟ پاسخ: ۱) شنیدن صدایی مهیب. ۲) مرگ أهل آسمان‌ها و زمین. ۳) تغییر در ساختار آسمان‌ها و زمین.	٦٥
۷	از حوادث مربوط به مرحلهٔ اوّل قیامت « شنیده شدن صدایی مهیب » را توضیح دهید. پاسخ: صدایی مهیب و سهمگین آسمان‌ها و زمین را فرا می‌گیرد و این اتّفاق چنان ناگهانی رُخ می‌دهد که همه را غافل‌گیر می‌کند.	٦٥
۸	از حوادث مربوط به مرحلهٔ اوّل قیامت « مرگ أهل آسمان‌ها و زمین » را توضیح دهید. پاسخ: همهٔ أهل آسمان‌ها و زمین، جُز آنها که خداوند خواسته است، می‌میرند و بساط حیات انسان و دیگر موجودات برچیده می‌شود.	٦٥
۹	از حوادث مربوط به مرحلهٔ اوّل قیامت « تغییر در ساختار آسمان‌ها و زمین » را توضیح دهید. پاسخ: تحوّلی عظیم در آسمان‌ها و زمین رُخ می‌دهد. خورشید در هم می‌پیچد و بی‌نور و تاریک می‌شود. آن همه ستاره‌ای‌که در آسمان می‌درخشید، همه به یک باره تیره می‌شوند، زمین به شدّت لرزه در می‌آید و خُرد می‌شود،کوه‌ها در هم کوبیده شده و متلاشی می‌شوند و همچون ذرّات گرد و غبار در هوا پراکنده می‌گردند. دریاها با آن همه وسعت و عظمت به هم متصل می‌شوند و از درون آنها آتش زبانه می‌کشد. این تغییرات چنان گُسترده و عمیق است که آسمان‌ها و زمین به آسمان‌ها و زمینی دیگر تبدیل می‌شوند.	٦٥
۱۰	چرا وقایع مرحلهٔ دوم قیامت، رُخ می‌دهند؟ پاسخ: « تا انسان‌ها آمادهٔ دریافت پاداش و کیفر شوند. »	٦٥
۱۱	وقایع مرحلهٔ دوّم قیامت را فقط نام ببرید. پاسخ: ۱) زنده شدن همهٔ انسان‌ها. ۲) کنار رفتن پرده از حقایق عالم. ۳) بر پا شدن دادگاه عدل الهی. ٤) حضور شاهدان و گواهان. ٥) دادن نامهٔ اعمال.	٦٦ و ٦٧
۱۲	از حوادث مربوط به مرحلهٔ دوّم قیامت « زنده شدن همهٔ انسان‌ها » را توضیح دهید. پاسخ: « بار دیگر » بانگ سهمناکی در عالم می‌پیچد و حیات مجدد انسان‌ها آغاز می‌شود. با این صدا، همهٔ مردگان دوباره زنده می‌شوند و در پیشگاه خداوند حاضر می‌گردند. در این هنگام، انسان‌های گناه کار به دنبال راه فراری می‌گردند؛ دل‌های آنان سخت هراسان و چشم‌هایشان از ترس به زیر افکنده است.	٦٧

۱۳	از حوادث مربوط به مرحلهٔ دوّم قیامت « کنار رفتن پرده از حقایق عالم » را توضیح دهید. پاسخ:در آن روز، بـا تابیدن نور حقیقت از جانب خداوند پرده‌ها کنـار می‌رود و اسرار و حقایق عـالم آشکار می‌شود و واقعیّت همه چیز از جمله اعمال و رفتار و نیّات انسان‌ها وحوادث تلخ و شیرینی که در زمین اتّفاق افتاده است، آشکار می‌شود.	٦٧
١٤	از حوادث مربوط به مرحلهٔ دوّم قیامت « بر پا شدن دادگاه عدل الهی» را توضیح دهید. پاسخ: بـا آماده شدن صحنهٔ قیامت، رسیدگی بـه اعمال آغاز می‌شود و اعمال، افکار و نیّت‌های انسان‌ها در ترازوی « عدل » پروردگار سنجیده می‌شود و اگر عملی حتّی به اندازهٔ ذرّه‌ای ناچیز باشد، بـه حساب آن نیز رسیدگی خواهد شد. اعمال « پیامبران » و « امامان »، معیار و میزان سنجش اعمال قرار می‌گیرد.	٦٦
١٥	چرا در قیامت؛ اعمال « پیامبران » و « امامان »، معیار و میزان سنجش اعمال دیگران قرار می‌گیرد؟ پاسخ: زیرا اعمال آنان عین آن چیزی است که خدا به آن دستور داده است؛ از این رو هر چه عمل انسان‌ها به راه و روش آنان نزدیک‌تر باشد، ارزش « افزون‌تری » خواهد داشت.	٦٦
١٦	از حوادث مربوط به مرحلهٔ دوّم قیامت « حضور شاهدان و گواهان » را توضیح دهید. پاسخ: بر اساس آیـات و روایـات؛ در روز قیامت، شاهدان و گواهانی بـر اعمال و رفتار انسان‌ها در پیشگاه خداوند شهادت می‌دهند. برخی از این شاهدان؛ « پیامبران و امامان » ، « فرشتگان الهی » و « اعضای بدن انسان » و ... هستند.	٦٦
١٧	چهار مورد از شاهدان روز قیامت را فقط نام ببرید. پاسخ: ۱) پیامبران و امامان ۲) فرشتگان الهی ۳) اعضای بدن انسان ٤) قـــرآن و ...	٦٦
١٨	چرا « پیامبران » و « امامان »، بهترین شاهدان و گواهان روز قیامت‌اند؟ پاسخ: زیرا همان‌گونه که در دنیا ناظر و شاهد بر اعمال انسان‌ها بوده‌اند، در روز قیامت نیز شاهدان دادگاه عدل الهی‌اند. (چون ظاهر و باطن اعمال انسان‌ها را در دنیا دیده‌اند و از هر خطایی مصون و محفوظاند.)	٦٦
١٩	در روز قیامت، شاهد و ناظر بر همهٔ پیامبران و اُمّت‌ها، کیست؟ پاسخ: رسول‌خدا(ص)	٦٦
٢٠	آیات ۱۰ تا ۱۲، سورهٔ انفطار:« وَإِنَّ عَلَيْكُمْ لَحَافِظِينَ * كِرَامًا كَاتِبِينَ * يَعْلَمُونَ مَا تَفْعَلُونَ»، به کدام گروه از شاهدان روز قیامت اشاره دارند؟ پاسخ: « فرشتگان الهی »؛ آنها در طول زندگی انسان‌ها، همواره مراقب ایشان بوده‌اند و تمامی أعمال آنـــها را ثبت و ضبط کرده‌اند.	٦٦

۲۱	از گواهان روز قیامت « شهادت اعضای بدن انسان » را توضیح دهید. پاسخ: برخی آیات و روایات، از شهادت اعضای بدن انسان یاد می‌کنند. بدکاران در روز قیامت سوگند دروغ می‌خورندتا شاید خود را از مهلکه نجات دهند. در این‌حال، خداوند بر دهان آنها مُهر خاموشی‌می‌زند و اعضا و جوارح آنها به إذن خداوند شروع به سُخن گفتن می‌کنند و علیه صاحب خود شهادت می‌دهند. بدکاران از مشاهدهٔ گواهی اعضای بدن‌خویش، به شگفت می‌آیند وخطاب بـه آنها با لحنی سرزنش آمیز می‌گویند که: چرا علیه ما شهادت می‌دهید؟ »	٦٧
۲۲	آیهٔ ۲۱ ، سـورهٔ فُصّلت « وَقَـالُوا لِجُلُودِهِمْ لِـمَ شَهِدتُّمْ عَلَيْنَا قَـالُـوا أَنطَقَنَا اللَّهُ الَّذِي أَنطَقَ كُـلَّ شَيْءٍ ... » از زبان چه کسانی نقل شده و به کدام دسته از شاهدان قیامت اشاره دارد؟ پاسخ: « بدکاران »؛ اعضای بدن انسان (بـه صورت عـام) و جُلُودِهِمْ =پوست‌هایشان (به صورت خاص)	٦٧
۲۳	گزاره‌ی زیر را تکمیل کنید: نامهٔ عمل قیامتِ « ..... » را به دستِ راست و نامهٔ عمل « ..... » را به دستِ چپ آنها می‌دهند. پاسخ: « نیکوکاران » – « بدکاران »	٦٧
۲٤	نامهٔ عمل انسان در « دنیا » را با نامهٔ عمل او در « آخرت » مقایسه نمایید. پاسخ: بین نامهٔ عمل انسان در قیامت بـا نامه‌های ثبت شده او در دنیا، تفاوت اساسی وجود دارد. نامه‌های این دنیا، صرفاً گزارشی از عمل انسان است‌که به صورت کلمات و نوشته درآمده است؛ اما نامهٔ عمل انسان در آخرت، به گونه‌ای است که خود عمل و حقیقت آن را در بَـر دارد. از این رو، تمام أعمال انسان در قیامت حاضرمی‌شوندو انسان عین اعمال خود را می‌بیند و کارهای « خوب » با صورت‌های بسیار زیبا و لذّت بخش تجسّم می‌یابند و کارهای « بـد » با صورت‌های بسیار زشت و وحشت‌زا و آزار دهنده، مجسّم می‌شوند.	٦٧
ردیف	**درس هفتم (فـرجـام)**	**صفحه**
۱	پس از پایان حسابرسی، نیکوکاران و رستگاران را به سوی « ..... » راهنمایی می‌کنند. الف) دوزخ ☐ ب) برزخ ☐ ج) قیامت ☐ د) بهشت ■	۷۵
۲	ویژگی‌های جایگاه نیکوکاران (بهشت) را بنویسید. پاسخ: ۱) بهشت آمادهٔ استقبال و پذیرایی از آنهاست. ۲) زمانی‌که بهشتیان سَر رسند، درهای بهشت را به روی خود گشوده می‌بینند. ۳) بهشت « هشت » دَر دارد که بهشتیان از آن درها وارد می‌شوند. ٤) از هر دری فرشتگان برای استقبال به سوی بهشتیان می‌آیند و به آنها « سلام » می‌کنند. ٥) هر یک از بهشتیان در درجه‌ای خاص از بهشت قرار می‌گیرند.	۷۵

جزوه درس به درس دین و زندگی(۱) سال دهم، طرّاح جزوه: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی شهرستان شادگان

۳	کدام گروه، با « پیامبران » از یک در وارد بهشت می‌شوند؟ الف) مؤمنان ☐ ب) مسلمانان ☐ ج) شهیدان ■ د) فقیهان ☐	۷۵
٤	زمانی‌که فرشتگان به استقبال رستگاران و بهشتیان در بهشت می‌آیند، به آنان چه می‌گویند؟ پاسخ: فرشتگان به بهشتیان « سلام می‌کنند » و به آنان می‌گویند:« خوش آمدید؛وارد شوید و برای همیشه در آن زندگی‌کنید. »	۷۵
٥	رستگاران در پاسخ محبّت‌های فرشتگان الهی در بهشت چه می‌گویند؟ پاسخ: « خدای را سپاس که به وعدهٔ خود وفا و این جایگاه { بهشت } را به ما عطا کرد. »	۷۵
٦	رستگاران بهشتی هر چه دل‌هایشان تمنّا و دیدگانشان را خوش آید، آماده می‌بینند. صحیح ■ غلط ☐	۷۵
۷	سپاس خدا توسط رستگاران، معلول و نتیجه چیست؟ پاسخ: معلول و نتیجهٔ زدودن و دور کردن حزن و اندوه و رنج و درماندگی از آنان است.	۷۵
۸	بالاترین نعمت بهشت که رستگاران آن را می‌یابند و از آن مسرورند، چیست؟ پاسخ: رسیدن به مقام خشنودی خدا (= کسب رضایت الهی)	۷۵
۹	بهشتیان در بهشت با چه کسی هم‌صحبت‌اند و با چه جمله‌ای مترنم‌اند؟ پاسخ: بهشتیان با « خـــدا » هم‌صحبت‌اند و با جملهٔ « خدایا! تو پاک و منزّهی » مترنم‌اند.	۷۵
۱۰	چرا بهشت برای بهشتیان، « سرای سلامتی » یا « دار السّلام » است؟ پاسخ: زیـرا هیچ نقصانی، انـدوهی، غصّه‌ای، خوف و ترسی، عجزی، بیماری‌ای، جهلی، مـرگ و هلاکتی، و خلاصه، هیچ ناراحتی و رنجی در آنجا نیست.	۷۵
۱۱	کدام گزینه، بیانگر ویژگی جایگاه نیکوکاران در بهشت نیست؟ الف) نعمت‌های دائمی آن هیچ‌گاه خستگی و سستی و ملامت نمی‌آورد. ☐ ب) در آنجا انسان، همیشه احساس طراوت و تازگی می‌کند. ☐ ج) هیچ ناراحتی و رنجی در آنجا برای بهشتیان نیست. ☐ د) همهٔ بهشتیان از یک در وارد بهشت می‌شوند و جایگاه یکسانی دارند. ■	۷۵
۱۲	دوستان و هم‌نشینان انسان بهشتی در بهشت، چه کسانی هستند؟ پاسخ: پیامبران، راستگویان، شهیدان و نیکوکاران (و آنان چه نیکو هم‌نشینانی هستند.)	۷۵

۱۳	زنان و مردان بهشتی، چگونه در بهشت به سر می‌برند و زندگی آنان در آنجا چگونه است؟ پاسخ: در «زیباترین» و «جوان‌ترین» صورت و قیافه در بهشت به سَر می‌برند.زندگی آنان در آنجا، سرشار از « عشق »، « لذّت » و « سرور » است.	۷۶
۱٤	« همسران بهشتی » چه ویژگی‌هایی دارند؟ پاسخ: « خوش رفتار و زیبا رو »،« جوان و شاداب »، « پاک و طاهر »، « خوش و خرّم » و پیوسته « عاشق و خُرسند » از همسر خود هستند.	۷۶
۱۵	پس از پایان محاکمهٔ قیامت، دوزخیان چگونه وارد « جهنّم » می‌شوند؟ پاسخ: دوزخیان، گروه‌گروه به سوی جهنّم رانده می‌شوند و در حالی‌که در غل و زنجیر بسته شده‌اند، در جایگاهی تنگ افکنده می‌شوند.	۷۶
۱٦	آتش جهنّم، چگونه است و نتیجه و حاصل چیست؟ پاسخ: « بسیار سخت و سوزاننده » است. این آتش، حاصل و نتیجهٔ « عمل خودِ انسان‌ها » است و برای همین، از درون جان آنها شعله می‌کشد.	۷۶
۱۷	زمانی‌که نالهٔ حسرت دوزخیان بلند می‌شود، چه می‌گویند؟ بنویسید. پاسخ: می‌گویند: « ما در دنیا نماز نمی‌خواندیم » و « از محرومان دستگیری نمی‌کردیم »؛ « همراه بدکاران در معصیت خدا فرو رفتیم » و « روز رستاخیز را تکذیب کردیم. »	۷۶
۱۸	حسرت دوزخیان با چه عباراتی بیان شده است؟بنویسید. پاسخ: ۱) ای‌کاش خدا را فرمان می‌بردیم و پیامبر او را اطاعت می‌کردیم. ۲) ای‌کاش فلان شخص را به عنوان دوست خود انتخاب نمی‌کردیم. ۳) دریغ بر ما، به خاطر آن کوتاهی‌هایی که در دنیا کرده‌ایم.	۷۶
۱۹	حسرت دوزخیان، معلول و نتیجهٔ چیست؟ پاسخ: « عدم پذیرش فرمان خدا و پیامبر او »، « انتخاب دوست بد » و « کوتاهی‌های خود آنها در دنیا »	۷۶
۲۰	چه کسانی در قیامت این‌گونه به خداوند می‌گویند:« پروردگارا ! شقاوت بر ما چیره شد و ما مردمی گمراه بودیم. » و چه درخواستی از خدا می‌کنند؟ پاسخ: « دوزخیان »؛ « ما را از اینجا { دوزخ }، بیرون بَر که اگر به دنیا بازگردیم، { عملِ‌صالح } انجام می‌دهیم. »	۷۶
۲۱	پاسخ قطعی خداوند به دوزخیان که خواهان بازگشت دوباره به دنیا را دارند، چیست؟ پاسخ: این‌است‌که« آیا در دنیا به اندازهٔ کافی به شما عمر ندادیم تا هر کس می‌خواست به راه راست آید؟» « ما می‌دانیم که اگر به دنیا بازگردید، همان راه گذشته را پیش می‌گیرید. »	۷۷

۲۲	دوزخیان، سبب گمراهی خود را گاهی چه کسانی می‌شمارند؟ پاسخ: می‌گویند: « شیطان » و « بزرگان و سرورانِ ما » سبب گمراهی ما شدند.	۷۷
۲۳	شیطان در پاسخ دوزخیان که او را علّت گمراهی خود معرفی می‌کنند، چه می‌گوید؟ پاسخ: « خدا به شما وعدهٔ راست داد و من به شما وعدهٔ دروغ دادم؛ اما من بر شما تسلّطی نداشتم. من فقط شما را فرا خواندم و شما نیز مرا پذیرفتید. مرا ملامت کنید، خود را ملامت کنید. »	۷۷
۲٤	چرا دوزخیان، به نگهبانان جهنّم رو می‌آورند و آنها در جوابشان چه می‌گویند؟ پاسخ: « تا آنها، برایشان از خداوند تخفیفی بگیرند » ولی فرشتگان { نگهبانان دوزخ } می‌گویند: « مگر پیامبران برای شما دلایل روشنی نیاوردند؟ » آنان می‌گویند: « بلی! » فرشتگان نیز تقاضای آنها را نمی‌پذیرند و درخواستشان را بی‌جا می‌دانند. »	۷۷
۲۵ ۲۵	رابطهٔ میان « عمل »، « پاداش » و « کیفر » چند گونه است؟ بنویسید. رابطهٔ میان « عمل » و « جزای آن » چند گونه است؟ آنها را نام ببرید. پاسخ: ۱) قرار دادی ۲) نتیجهٔ طبیعی خود عمل (طبیعی) ۳) تجسّم خودِ عمل	۷۸
۲٦	از میان رابطه‌های میان عمل و جزای آن « رابطهٔ قرار دادی » را توضیح دهید. پاسخ: گاهی پاداش و کیفر بر اساس مجموعه‌ای از قراردادها تعیین می‌شود؛ مانند اینکه « اگر کارگر در طول روز، کار معیّنی را انجام دهد، دستمزد مشخّصی در برابر آن کار دریافت می‌کند. » همچنین، « اگر کسی مرتکب جرمی‌شود، مطابق با قوانین و مقررات به پرداخت جریمهٔ نقدی یا زندان ونظایر آن محکوم می‌شود. » رابطهٔ میان آن کارها و این‌گونه پاداش‌ها و کیفرها، یک رابطهٔ « قراردادی » است و انسان‌ها می‌توانند با وضعِ قوانین جدید این رابطه‌ها را تغییر دهند.	۷۸
۱۷	تناسب میان جرم و کیفر در کدام رابطه باید باشد، تا « عدالت » برقرار گردد؟ الف) قراردادی ■ ب) طبیعی ☐ ج) برزخی ☐ د) حقیقی ☐	۷۹
۱۸	از میان رابطه‌های میان عمل و جزای آن « نتیجهٔ طبیعی خود عمل » را توضیح دهید. پاسخ: گاهی پاداش و کیفر،محصول طبیعی خود عمل است و انسان‌ها نمی‌توانند آن را تغییر دهند، بلکه باید خود را با آن « هماهنگ » کنند و با « آگاهی کامل از آن » ، برنامهٔ زندگی خود را تنظیم و سعادت زندگی خویش را تأمین‌کنند. مثلاً « اگر کسی سیگار بکشد و بهداشت را رعایت نکند، به امراض گوناگونی مبتلا می‌شود. » همچنین ، « اگر کسی اهل مطالعه و تحقیق باشد، به طور طبیعی به علم و آگاهی دست می‌یابد » یا « اگر روزانه ورزش کند، به سلامت و تندرستی خود کمک کرده است. »	۷۹
۱۹	کدام نوع رابطه میان عمل و جزای آن، « عمیق‌تر » و « کامل‌تر » است؟ الف) تجسم عمل ■ ب) تجسم روح ☐ ج) طبیعی ☐ د) قراردادی ☐	۷۹

۲۰	آنچه انسان با خود به قیامت می‌برد، چیست؟ پاسخ: « باطن اعمالی است که اکنون در دنیا قابل مشاهده نیست. »	۷۹
۲۱	هر عملی چند جنبه دارد؟ آنها را نوشته، با هم مقایسه نمایید. پاسخ: « دو » جنبه؛ « ظاهری » و « باطنی». « جنبهٔ ظاهری »؛ بعد از عمل از بین می‌رود امّا « جنبهٔ باطنی »، هرگز از بین نمی‌رود و در « روح » هر انسانی باقی می‌ماند. بنابراین، هر عملی که ما در زندگی دنیوی انجام می‌دهیم، حقیقت و باطن آن عمل در « جهان آخرت » به صورت زشت یا زیبا، لذّت بخش یا دردآور، مجسّم می‌شود و انسان خود را در میان باطن اعمال خود می‌بیند. پس؛ آنچه در روز « قیامت » به عنوان پاداش یا کیفر به ما داده می‌شود، « عین عمل » ماست.	۷۹
۲۲	آنچه در روز « قیامت» به عنوان پاداش یا کیفر به ما داده می‌شود، چگونه است؟ با ذکر مثال توضیح دهید. پاسخ: « عین عمل ماست. »؛ به عنوان مثال « کسی که مال یتیمی را به ناحق می‌خورد، اگر باطن و چهرهٔ واقعی عمل او در همین دنیا برملا شود، همگان خواهند دید که او در حال خوردن { آتش } است امّا در دنیا این آتش آشکار نمی‌شود و هنگامی‌که وارد جهان آخرت می‌شود و پرده‌ها کنار می‌رود، حقیقت و باطن عمل عیان و آشکار می‌گردد و آتش از درون او زبانه می‌کشد.	۷۹
۲۳	آیهٔ شریفهٔ ۱۰ نساء:« إِنَّ الَّذِينَ يَأْكُلُونَ أَمْوَالَ الْيَتَامَى ظُلْمًا إِنَّمَا يَأْكُلُونَ فِي بُطُونِهِمْ نَارًا وَسَيَصْلَوْنَ سَعِيرًا » به کدام نوع رابطهٔ میان « عمل » و « جزای آن » اشاره دارد؟ پاسخ: رابطهٔ سوم (یعنی، تجسّم خود عمل).	۷۹
۲٤	« برای تو ناچار هم‌نشینی خواهد بود که هرگز از تو جدا نمی‌گردد و با تو دفن می‌شود. آنگاه آن همنشین در رستاخیز با تو برانگیخته می‌شود و تو مسئول آن هستی. پس دقّت‌کن، هم‌نشینی‌که انتخاب می‌کنی، نیک باشد. » : الف) نصایح بالا، از زبان کدام معصوم نقل شده است؟ پاسخ: رسول‌خدا(ص) ب) آن همنشین، چه نام دارد؟ پاسخ: « عمل » یا « کردار » انسان.	۷۹
۲۵	چرا رسول‌خدا(ص) به یکی از یاران خود نصیحت می‌کند که در انتخاب هم‌نشین(عمل) دقّت کند؟ پاسخ: زیرا اگر هم‌نشین او، « نیک » باشد مایهٔ « انسش » خواهد بود و در غیر این صورت،موجب « وحشت » او می‌شود.	۷۹
۲٦	در عرصهٔ « قیامت » چه چیزی از اعمال، برای انسان نمایان می‌شود؟ پاسخ: تصویر اعمال انسان یا گزارشی از عمل وی، نمایش داده نمی‌شود؛ بلکه« خود عمل » نمایان می‌شود و هر کس « عین عمل » خود را می‌بیند.	۷۹

ردیف	درس هشتم (آهنگ سفر)	صفحه
۱	سرنوشت ابدی انسان‌ها بر اساس « رفتار آنان در دنیا » تعیین می‌شود. صحیح ■ غلط □	۸۶
۲	هدف از خلقت انسان، چیست؟ پاسخ: « عبادت و بندگی خدا » و « رسیدن به مقام قرب » اوست.	۸۶
۳	چه کسی در دنیا زندگی لذّت‌بخش و مطمئن و در آخرت رستگاری و خوشبختی ابدی را به دست خواهد آورد؟ پاسخ: هر کس هدف عبادت و بندگی خدا و رسیدن به مقام قرب او را دریابد و زندگی خود را در مسیر این هدف قرار دهد.	۸۶
٤	ما برای رسیدن به هدف بزرگ عبودیّت خداوند و مقام قربی او، لازم است چگونه عمل کنیم؟ پاسخ:لازم است برنامه‌ریزی کنیم و قدم‌در راهی بگذاریم که پایان و سرانجامی‌زیبا داشته باشد و در راهی قرار نگیریم که خود را گرفتار آتش دوزخ کرد.	۸۶
٥	برای گام گذاشتن در مسیر بندگی و اطاعت خدا و همچنین برای ثابت قدم ماندن در این راه، شایسته است چه اقداماتی را انجام دهیم؟ پاسخ: ۱) تصمیم و عزم برای حرکت ۲) عهد بستن با خدا ۳) مراقبت ٤) محاسبه و ارزیابی	۸۶
٦	به سؤالات زیر پاسخ دهید: الف) « عزم » به چه معناست؟ پاسخ: به معنای « اراده » و « قصد » است. ب) آدمی با « اراده » و « عزم »، آنچه را که انتخاب کرده است، « ..... » می‌سازد. (عملی - علمی) ج) عزم و ارادهٔ انسان‌ها، « یکسان » است. صحیح غلط د) هر قدر عزم « قوی‌تر » باشد، رسیدن به هدف « ..... » است. (سخت‌تر - آسان‌تر) هـ) دو مورد از آثار عزم قوی را نام ببرید. پاسخ: ۱) استواری بر هدف ۲) شکیبایی و تحمّل سختی‌ها برای رسیدن به آن هدف. و) کارهای بزرگ، عزم بزرگ می‌خواهد. صحیح غلط ز) افرادی که عزم و ارادهٔ ضعیف دارند را با صاحبان عزم قوی مقایسه نمایید. پاسخ: آنان که عزم و ارادهٔ ضعیفی دارند، در برابر تُند باد حوادث تاب نمی‌آورند و مشکلات راه آنان را به عقب‌نشینی وادار می‌کند امّا آنان‌که عزم قوی دارند، سرنوشت را به دست حوادث نمی‌سپارند و با قدرت به سوی هدف قدم بر می‌دارند. (داستان زندگی پیامبران و بزرگان دین، گواه این مدّعاست.)	۸۷

۷	از مـوارد گام گذاشتن در مسیر بندگی و اطاعت خدا و همچنین برای ثابت قدم ماندن در ایـن راه، قدم دوم یعنی؛ (عهد بستن با خدا) را توضیح دهید. پاسخ: کسی‌که راه سعادت را که همان « بندگی‌خداست »، شناخته و می‌خواهد در این مسیر قدم بگذارد، با خدای خود پیمان می‌بندد که‌آنچه را خداوند برای رسیدن بـه ایـن هـدف مشخص کرده‌است، انجام دهـد و خداوند را « خشنود » سازد. چقدر زیباست‌که خداوند، « راه سعادت » ما را قرین « رضایت خود » ساخته است.	۸۷
۸	چه زمانی خدا از ما «راضی » و « خشنود » و چه زمانی از ما « ناخشنود » خواهد بود؟ پاسخ: زمانی‌خدا از ما راضی و خشنود خواهد بود که ما « در مسیر سعادت و خوشبختی خود » گام برداریم؛ و زمانی از ما ناخشنود خواهد بود که « به خود ظلم کنیم و در مسیر هلاکت خویش » قدم برداریم.	۸۷
۹	دربارهٔ عهد خود با خدا خوب است، دو پیشنهاد را انجام دهیم؛ آن‌ها را بنویسید. پاسخ: اول: برای عهد بستن با خدا، بهترین زمان‌ها را انتخاب کنیم. بعد از نماز، شب‌های قدر و شب و یا روز جمعه زمان‌های خوبی برای عهد بستن با خدا هستند. دوم: عهد و پیمان خـود را در زمان‌های معیّنی، مانند آخـر هر هفته، آخر ماه یا شب‌های قدر هر سال، تکرار کنیم تا استحکام بیشتر پیدا کند و به فراموشی سپرده نشود.	۸۸
۱۰	باقی‌ماندن بر پیمان خود بـا خدا و وفای بر عهد، چه نتیجه‌ای را در پی دارد؟ شکستن پیمان چگونه است؟ پاسخ: « رضایت خدا را در پی دارد » همچنین، شکستن پیمان « شرمندگی در مقابل او » را به دنبال می‌آورد.	۸۸
۱۱	چرا از عهدی که ابتدا بسته می‌شود، مانند نوزاد تازه متولّد شده باید « مراقبت » کرد؟ پاسخ: « تـا بـا عهد شکنی، آسیب نبیند. »	۸۸
۱۲	حدیث امام علی(ع) که در آن می‌فرمایند: «گذشت ایّام، آفاتی در پی دارد و موجب از هم گسیختگی تصمیم‌ها و کارها می‌شود. » با کدام‌یک از اقدامات مربوط به گام گذاشتن در مسیر بندگی و اطاعت خدا و ثابت قدم ماندن در این راه، « ارتباط » دارد؟ پاسخ: « مـــراقـــبـــت »	۸۸
۱۳	کسی‌کـه عهد می‌بندد هر روز نیم ساعت قبل از طلوع آفتاب، از خـواب برخیزد و پس از نماز صبح، یک صفحه قرآن بخواند؛ باید مراقب چه چیزهایی باشد؟ پاسخ: باید مراقب باشد که « کارهای دیگر، او را به خود مشغول نکند و این تصمیم خود را فراموش نکند » و نیز « عواملی را که سبب سستی در اجرای این تصمیم می‌شود، از سر راه بردارد. »	۸۸

۱٤	چرا بعد از مراقبت، نوبت « محاسبه » است؟ پاسخ: تا میزان موفقیّت و وفاداری به عهد، به دست آید و عوامل موفقیّت یا عدم آن، شناخته شود.	۸۸
۱۵	بعد از محاسبه، اگر معلوم شود که در انجام عهد خود با خدا موفّق بوده‌ایم، چه کاری را خوب است انجام دهیم؟چرا؟ پاسخ: « سپاس و شکرگزاری خداوند؛ زیرا می‌دانیم که او بهترین پشتیبان ما در انجام پیمان‌هاست.»	۸۸
۱٦	اگر پس از محاسبهٔ خود، معلوم شود که سستی ورزیده‌ایم باید چه کاری را انجام بدهیم؟ پاسخ: باید خود را سرزنش کنیم و مورد عتاب قرار دهیم و از خداوند طلب بخشش کنیم و با تصمیم قوی‌تر دوباره با خداوند عهد ببندیم و وارد عمل شویم. یادمان باشد که یک حسابرسی بزرگ در قیامت در پیش داریم و اگر خودمان در اینجا به حساب‌خود نرسیم، در قیامت به طور جدّی اعمال ما را محاسبه‌خواهند کرد. پیامبراکرم(ص) فرمود: « به حساب خود رسیدگی کنید، قبل از اینکه به حساب شما برسند. »	۸۸ و ۸۹
۱۷	بهتر است چه زمانی به محاسبهٔ خود بپردازیم؟پاسخ: بهتر است « هر شب » کارهای خود را ارزیابی کنیم و در « پایان هفته » نیز به حساب آن هفته، رسیدگی کنیم. همچنین، سالی یک بار برنامهٔ سال خود را مرور کنیم.	۸۹
۱۸	یکی از بهترین زمان‌های محاسبهٔ سالانه، چه موقع است؟ چرا؟ پاسخ: « شب‌های قدر ماه مبارک رمضان است » تا بتوانیم بر اساس آن، تصمیم‌های بهتری برای آینده بگیریم.	۸۹
۱۹	از نظر امیرالمؤمنین علی(ع)، زیرک‌ترین انسان‌ها کیست؟ زمانی‌که سؤال شد،«چگونه؟» چه فرمود؟ پاسخ: کسی‌که « از خود » و « عمل خود » برای « بعد از مرگ » حساب بکشد.(یعنی، چون صبح تا شب به کار و زندگی پرداخت، در شب به خود برگردد و بگوید: « ای نفس! امروز روزی که بر تو گذشت و دیگر باز نمی‌گردد، خدا دربارهٔ این روز از تو خواهد پرسید که آن را چگونه گذارندی و در آن چه کردی؟ آیا به یاد او و سپاس از او بودی؟ آیا گِره از کار فروبستهٔ مؤمنی گشودی؟ آیا گرد غم از چهره‌ای زدودی؟ و ... »)	۸۹
۲۰	برترین اسوه‌ها، چه کسانی هستند؟ پاسخ: « پیامبر اکرم (ص) و اهل بیت ایشان (ع) »	۹۱

جزوه درس به درس دین و زندگی(۱) سال دهم، طرّاح جزوه: قاسم مندوانی، دبیر معارف اسلامی شهرستان شادگان

۲۱	چرا برای حرکت در مسیر هدف، وجـود اسـوه و الگوهایی‌که راه را با موفقیّت طی کرده و به مقصد رسیده‌اند، « بسیار ضروری » است؟ پاسخ: زیرا وجود این الگوها؛ ۱) به ما ثابت می‌کند که‌این راه، موفقیّت‌آمیز است. ۲) می‌توان از تجربهٔ آنان استفاده نمود و مانند آنان عمل کرد. ۳) از همه مهم‌تر؛ اینکه، می‌توان از آنان کمک گرفت و به دنباله‌روی از آنان « سریع‌تر » به هدف رسید.	۹۱
۲۲	قرآن‌کریم، نیکوترین اسوه را چه کسی معرفی نموده است؟ پاسخ: رسول خدا(ص) {قرآن‌کریم می‌فرماید: «رسول‌خدا(ص)، برای شما نیکوترین اسوه است. » }	۹۱
۲۳	پیامبر اکرم (ص)، مـــا را به الگو گرفتن از چه کسانی دعوت کرده‌اند؟چرا؟ پاسخ: « اهل بیت خویش »؛ زیرا به عنوان انسان‌هایی بـرتـر، مسیر زنـدگی خـود را بـا موفقیّت پیموده‌اند و پیروی از آنان موجب رستگاری و نجات انسان می‌شود.	۹۱
۲٤	اگر از شما سؤال شود که « چگونه می‌شود انسان‌های بزرگی را که در حدود ۱٤۰۰سال قبل زندگی کرده‌اند، اسوه قرار داد » چه پاسخ خواهید داد؟ پاسخ : « اسوه بودن آن بزرگان مربوط به اموری کـه به طور طبیعی و بـا تحولات صنعتی‌تغییر می‌کنند، نیست. وسایل حمل و نقل، وسـایل خـانه، امکانات شهری، شکل و جنس پارچه‌ها و لباس‌هـا از این قبیل‌اند. اسـوه بودن در اموری است که همواره برای بشر خوب و با ارزش بوده‌اند و بـا گذشت زمان، حتّی درک بهتری از آنها نیز به دست آمده است.	۹۱
۲۵	طبق نقل امام حسین(ع) از پـدر گرامی خویش، رسول‌خدا(ص) در منـزل، اوقات خویش را بـه چند دسته تقسیم می‌کرد؟بنویسید. پاسخ: « سه قسمت »؛ ۱) قسمتی برای عبادت. ۲) قسمتی برای اهل خانه. ۳) قسمتی برای رسیدگی به کارهای شخصی. (سپس آن قسمتی را کـه بـه خود اختصاص داده بود، میان خود و مردم تقسیم می‌کرد و و مردم را به حضور می‌پذیرفت و به کارهایشان رسیدگی می‌کرد.)	۹۱
۲٦	از حدیث بالا (۲۵)، چه چیزی به دست می‌آید؟ پاسخ: « برنامه‌ریزی » و « تقسیم زمان »، درس و الگویی همیشگی است که از حدیث بالا به دست می‌آید.	۹۱

۲۷	اگر سؤال شود:« پیامبر(ص) یک انسان معصوم است؛چگونه می‌توان ایشان را اسوه قرار داد و مثل او عمل کرد؟ » چه پاسخی باید بدهیم؟ پاسخ: « مـــا، ایشان را اسوهٔ کامل خـود قرار می‌دهیم؛ چون می‌دانیم کـه هر کاری کـه انجام داده،درست بوده و مطابق دستور خـداوند بوده است. امـا اسـوه قرار دادن ایشان، بـه این معنا نیست کـه مـا عین او باشیم و در همان حد عمل کنیم، بلکه بدین معناست که در حد توان از ایشان پیروی کنیم و خـود را بـه راه و روش ایشان نزدیک‌تر کنیم. »	۹۱
۲۸	چرا در میان موجودات، فقط « انسان » ممکن است زمان هرز رفته و تلف شده داشته باشد؟ پاسخ: زیـرا موجودی « مختار » است، می‌تواند با انتخاب صحیح به هدف‌های خود برسد و می‌تواند با عدم استفاده از این نعمت‌الهی، زمان هـرز رفته و تلف شده داشته باشد؛ در حالی کـه مـوجـودات دیگر از ایـن نعمت محروم‌اند.	۹۳
۲۹	مقصود از این‌که رسول‌خدا(ص)، برای مسلمانان « اسوه » است، چیست؟ پاسخ: یعنی « می‌توان به راه او رفت » و از ایشان « تبعیّت » نمود.	۹۳